

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Okul Yaşam Kalitesine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*

Uygar İNAL^{**a}, Fatma SADIK^a

^a Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Adana/Türkiye

Makale Bilgisi

DOI: 10.14812/cufej.2014.019

Makale Geçmişi:

Geliş 25 Nisan 2013
Düzeltilme 30 Nisan 2014
Kabul 30 Ağustos 2014

Anahtar Kelimeler:

Yatılı ilköğretim bölge okulları,
Okul yaşam kalitesi.

Öz

Bu araştırma, Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının okul yaşam kalitesine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini derinlemesine inceleyen nitel bir çalışmadır. Araştırma 10 öğretmen ve 20 öğrenciyle görüşme yapılarak gerçekleştirilmiş, veriler üzerinde betimsel analiz yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okul yaşam kalitesiyle ilgili görüşlerinin öğretmenlerden daha olumlu olduğu saptanmıştır. Öğrenciler okulun fiziksel özellikleri, öğretmenlerin ilgisi, arkadaşlık ortamı ve eğitim görme imkânı bulmaktan dolayı mutlu olduklarını ifade ederken, okul yönetimi, öğretmenler ve okuldaki öğrencilerin bazı davranışlarından rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Fiziki olanakları daha iyi olan okuldaki öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algıları daha olumlu olmuş, bununla birlikte öğretmenlerin genel olarak öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü, akademik başarısızlık, okul-aile işbirliğinin olmayışı ve yatılı okulun getirdiği ek sorumluluklardan (etüt ve gece nöbetleri) memnun olmadıkları saptanmıştır.

The Views of Teachers and Students Relating to Elementary Boarding District Schools' Quality of School Life

Article Info

DOI: 10.14812/cufej.2014.019

Article history:

Received 25 April 2013
Revised 30 April 2014
Accepted 30 August 2014

Keywords:

Elementary boarding district schools,
Quality of school life.

Abstract

This research is a qualitative study designed to deeply examine teachers and students' views relating to life quality of the school at elementary boarding district schools. 10 teachers and 20 students participated in the study. In analyzing the data collected through interview descriptive analysis were used as well as content analysis. The results of the study revealed that the participant students' feelings about the school is positive; they are satisfied with the friendship atmosphere and educational opportunities; whereas they are unsatisfied with some behaviors of school administration, teachers and students enrolled. While the participant teachers who found the quality of school life was low highlighted the infrastructure of the school, students' inadequate background, academic failures and some additional responsibilities due to the characteristics of boarding school; the other teachers with positive perception were found more satisfied with physical facilities of the school, friendship atmosphere and positive attitude of school administration.

* Bu çalışma, ÇÜ. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi desteğiyle (BAP-EF2008YL26) Yrd. Doç. Dr. Fatma SADIK danışmanlığında tamamlanan yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

** Yazar: uygar_i@hotmail.com

Giriş

Okul yaşam kalitesi, genel ve sürekli iyi olma hali olarak ifade edilen yaşam kalitesinin eğitimle ilgili önemli bir boyutudur. Sartori (2001) okul yaşam kalitesini “okul memnuniyeti”, Karatzias, Power, ve Swanson (2001) “çocukların okul ortamıyla bütünleşmelerinden kaynaklanan genel bir iyi ve mutlu olma hali” olarak tanımlamaktadır. Epstein ve McPartland (1976) okul yaşam kalitesi kavramını öğrenciler üzerinde olumlu etkiye sahip okullar için kullanmakta, Baker (1998) ise öğrencilerin okul iklimine ilişkin algılarının toplamını okul tatmini olarak ifade etmektedir. İlgili araştırmalar incelendiğinde okulun yaşam kalitesiyle ilgili farklı değişkenler üzerinde durulduğu görülmektedir. Epstein ve McPartland’a (1976) göre okul yaşam kalitesinin temel göstergeleri okul doyumu, öğrencilerin sınıf içi çalışmalara olan bağlılığı ve öğrencilerin öğretmenine karşı reaksiyonlarıdır. Karatzias vd. (2001) ise okul yaşam kalitesinin boyutlarını program, okula devam, öğretim yöntem ve stilleri, öğrenme, kişisel ihtiyaçlar, değerlendirme, okulun ve bireylerin değerler sistemi, destek, kariyer, ilişkiler, nesnel ve öznel çevresel faktörler olarak açıklamaktadır. Sonuç olarak okulun hem formal hem de informal yaşamın niteliklerine işaret eden okul yaşam kalitesi, çocukların kendilerini mutlu ve güvende hissettikleri, sosyal ilişkilerinden ve öğrendiklerinden tatmin oldukları bir ortamı ifade etmektedir. Bir diğer ifadeyle okul yaşam kalitesi, öğrencilerin kendilerine ve okula ne kadar değer verdiklerine, kendilerine ait bireysel bir kimlik duygusuna sahip olma düzeylerine, öğretmen ve öğrencilerle kurdukları iletişimin niteliğine, okulun gelecekle ilgili önemli fırsatlar sağladığına ilişkin inançlarına ve okuldaki başarılarına ilişkin algılarına bağlıdır. Bunlar sonucunda oluşan olumlu/olumsuz duygu ve düşünceler, okul yaşam kalitesi algısını oluşturmaktadır (Sarı, 2007).

Okullar çocukların bilişsel, sosyal ve kişisel gelişimlerinden sorumlu olan kurumlardır (Ryan, 1993; Marks, 1998). Öğrencilerin bilişsel gelişimi okulların önemli bir çıktısı olduğundan okulların etkililiği değerlendirilirken genellikle öğrencilerin akademik başarılarına katkıları incelenmektedir. Ancak Weston’a (1998) göre öğrencilerin okul deneyimleri onların sadece akademik performansları ve gelecekle ilgili kariyer planları üzerinde değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde de etkilidir. Bireylerin kendilerini değerli ve önemli hissetmesinin, buldukları ortama uyum sağlamalarına bağlı olduğunu belirten Glasser’de (1990) okul içerisinde kendisini yeteri kadar değerli bulmayan öğrencilerin, eğitim alma olanağının yarıya ineceğini vurgulamaktadır (Akt. Charles, 1999, s. 180). Okul deneyimleri olumlu olan öğrencilerin zorunlu eğitim süresini tamamladıktan sonra eğitimlerine devam etmek istediklerini belirtmeleri (Bourke ve Smith, 1989; Karatzias vd, 2001), okul ortamında mutlu olan öğrencilerin akademik başarılarının artması (Mok ve Flynn, 1997), kendi davranışlarının sorumluluğunu almaları (Wolf, Chandler ve Spies, 1981 ve okula devamsızlıklarının ve disiplin problemlerinin azalması (Leonard, 2002) bu görüşleri desteklemektedir. Bu nedenle öğrencilerin zamanlarının büyük bir çoğunluğunu geçirdikleri okulların yaşam kalitesi her eğitim tür ve kademesinde büyük önem taşımaktadır.

İlköğretim dönemi bireyin tüm yaşamında başarısını etkileyecek temel davranış ve alışkanlıkların kazanıldığı dönemdir. Ülkemizde ilköğretim uygulamaları; ilköğretim okulları, yatılı ilköğretim bölge okulları (YİBO) gezici okullar, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar vb. çok çeşitli okul uygulamaları ile yürütülmektedir. YİBO’lar 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 25. ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 9. maddesi gereğince, nüfusun az ve dağınık olduğu, birbirine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde açılan okullardır (MEB, 2011). MEB (2010) istatistiklerine göre ülkemizde 574 YİBO bulunmakta, bu okullarda 265.285 öğrenci öğrenim görmekte ve 13.571 öğretmen görev yapmaktadır. Günümüzde daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde olan YİBO’ların genel amacı, kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan okul çağ nüfusu ile fakir ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bölge eğitiminin sigortası olarak da görülen bu okullar eğitim faaliyetlerinin yanı sıra buldukları bölgenin halkı ile bütünleşerek, onların sosyal, ekonomik, kültürel, sportif ve teknolojik gelişimlerini sağlama gibi bir misyonu da yüklenmişlerdir (Eraslan, 2006). YİBO’ların diğer okullardan en önemli farkı yatılı olması nedeniyle sürekli açık olmasıdır. Bir diğer ifadeyle YİBO’lar aile ortamından uzakta olan bu öğrencilerin aynı zamanda barındıkları evleri olmakta, orada kaldıkları süre boyunca öğrenciler yemek, giyim, barınma, ders kitapları, harçlık, ders

araç-gereçleri gibi temel ihtiyaçlarını YİBO'dan karşılamak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum öğrencileri okul ortamına uyum sağlama, sağlıklı ilişkiler kurma, akademik başarı elde etme vb. konularında farklı zorluklarla karşılaştırmakta, olumsuz duygular yaşamalarına ve benlik saygılarının azalmasına neden olmaktadır (Kahraman, 2009; Kırımoğlu, Filazoğlu Çokluk ve Yıldırım, 2010; Seçer, İlbay, Ay ve Çiftçi, 2012). Dolayısıyla çocukların kendilerine değer veren, öğrenmeye istekli ve geleceğe iyimser bakan bireyler olarak yetişmeleri açısından YİBO'ların destekleyici ve eğitici ortama sahip olmalarının önemi daha da artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde oldukça geniş bir evrene hitap eden YİBO' lar ile ilgili araştırmaların çoğunlukla öğretmen ve yöneticilerin tükenmişlik düzeyleri, yönetim sorunları ve YİBO'ların genel sorunlarına yöneldiği görülmüştür (Gülbeyaz, 2006; Gündüz, 2006; Özkaya, 2006; Yavaş Karataş, 2006; Özdemir Kardeş, 2007; Dağlı ve Gündüz, 2008; Gökçer, 2011; Yılmaz, 2012). Ülkemizde okulların yaşam kalitesini belirleme amaçlı yapılan çalışmaların da üniversite (Doğanay ve Sarı, 2006; Özdemir, 2012) ve ortaöğretim kademelerinde yapıldığı saptanmıştır (Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007; Durmaz, 2008; Elitok Kesici ve Türkoğlu, 2012). Her iki alandaki araştırmaların sınırlı sayıda olması ve YİBO'ların okul yaşam kaliteleri ile ilgili araştırmaya ulaşılamaması nedeniyle öğretmen ve öğrencilerin YİBO'ların okul yaşam kalitesiyle ilgili görüşlerini derinlemesine inceleyen nitel bir araştırmaya yapmaya gereksinim duyulmuştur. Bu araştırmada okul yaşam kalitesinin boyutları okula yönelik duygular, okuldaki öğrenci-öğretmen ve yöneticiler arasındaki iletişim, fiziki olanaklar, okul-aile işbirliği, sosyal etkinlikler, rehberlik hizmetleri ve etüt çalışmaları olarak ele alınmış ve bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- YİBO öğretmenlerinin okula yönelik duyguları ve okuldaki öğrenci-öğretmen- yöneticiler arasındaki iletişim, fiziki olanaklar, okul-aile işbirliği, sosyal etkinlikler, rehberlik hizmetleri, etüt çalışmaları ve gece nöbetleri hakkındaki düşünceleri nasıldır?
- 2- YİBO öğrencilerinin okula yönelik duyguları ve okuldaki öğrenci-öğretmen- yöneticiler arasındaki iletişim, fiziki olanaklar, okul-aile işbirliği, sosyal etkinlikler, rehberlik hizmetleri ve etüt çalışmaları hakkındaki düşünceleri nasıldır?

Eğitimi etkileyen açık ve örtük durumların, öğretmen ve öğrencilerin okulları ile ilgili duygu ve düşüncelerini belirlemesi nedeniyle elde edilen bulguların YİBO'ların gerek öğretmen ve öğrenciler gerekse buldukları bölge halkı için daha tatmin edici okullar haline getirilebilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, YİBO' larda bulunan öğretmen ve öğrencilerin buldukları okulun yaşam kalitesi ile ilgili görüşlerini derinlemesine incelemesi bakımından nitel bir durum çalışmasıdır. Nitel durum çalışmalarının en temel özeliği belli bir duruma ilişkin etkenlerin ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerini bütüncül bir yaklaşımla incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.77). Araştırma okul yaşam kalitesi düşük ve yüksek algılanan YİBO'lardaki öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini incelediğinden bütüncül çoklu durum desenindedir.

Çalışma grubu

Araştırma probleminin çalışılacağı okulların saptanmasında nitel araştırma geleneği içinde yer alan ve olasılık temelli olmayan amaçlı örnekleme yöntemi izlenmiştir. İlk olarak Adana İl Millî Eğitim Müdürlüğü' nden alınan bilgilerle aynı istikamette, il merkezine en yakın, orta, en uzak mesafede nitelendirilebilecek üç YİBO belirlenmiştir. Daha sonra bu okullardaki 36 öğretmen ve 643 öğrenciye Sarı (2007) tarafından geliştirilmiş olan Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (OYKÖ) uygulanmış, öğretmen ve öğrencilerin OYKÖ toplam puanları hesaplanarak, okul yaşam kalitesi nispeten daha yüksek ve düşük algılanan YİBO'lar saptanmıştır. Son olarak okul yaşam kalitesi nispeten daha yüksek ve düşük algılanan YİBO'lardan

gönüllülük esasına dayalı olarak beşer öğretmen ve 10' ar öğrenci olmak üzere toplam 10 öğretmen ve 20 öğrenci belirlenmiştir. Öğretmenlerin dördü bayan, altısı erkek olup okuldaki görev süreleri 2-8 yıl arasında değişmektedir. Her sınıf düzeyinden (4-8.sınıf) bir kız ve bir erkek olarak belirlenen öğrencilerin ise 10'u kız ve 10'u erkektir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan öğretmen ve öğrenci görüşme formları araştırmacılar tarafından ilgili kuramsal açıklamalar incelenerek, OYKÖ (Sarı, 2007) doğrultusunda geliştirilmiştir. Geçerlik çalışması için Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapan konu alanıyla ilgili öğretim elemanlarından görüş alınmış, gelen öneriler doğrultusunda görüşme formları yeniden düzenlenmiştir. Öğretmen görüşme formu, okula yönelik duygular, öğretmen-öğrenci ve yöneticiler arasındaki iletişimin niteliği, okulun fiziksel altyapısı, okul-aile işbirliği, okul genelinde düzenlenen sosyal etkinlikler, okuldaki rehberlik hizmetleri, etütler ve gece nöbetleri hakkında toplam 24 sorudan oluşmaktadır. Öğretmenlere sorulan sorulara paralel olarak okula yönelik duyguları, öğretmen-öğrenci ve yöneticilerle olan iletişimleri, okulun fiziksel altyapısı, okul genelinde düzenlenen sosyal etkinlikler, okullarındaki rehberlik hizmetleri ve etütler hakkında sorular içeren öğrenci görüşme formu ise toplam 25 sorudan oluşmaktadır. Son olarak uygulama öncesi soruların anlaşılabilirliği test amacıyla gönüllülük ilkesine bağlı kalınarak iki öğretmen ve iki öğrenciyle pilot uygulama yapılmış, herhangi bir sorunla karşılaşmamıştır. Verilerin güvenilirliği için görüşmeler sessiz ve rahat bir ortamda yapılmış, bu amaçla okulların rehberlik ve psikolojik danışmanlık için ayrılan odaları kullanılmıştır. Görüşme sırasında form üzerine kısa notlar almanın yanı sıra katılımcıların onayıyla ses-kayıt cihazı kullanılmış, görüşmelerin konuşma tarzında geçmesine, yansız ve empatik olmaya özen gösterilmiştir. Öğretmen görüşmeleri ortalama 35–40 dakika, öğrenci görüşmeleri ise 20–25 dakikada tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz yaklaşımı izlenmiştir. Bu yaklaşımda amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi görüşme/ gözlem süreçlerinde kullanılan sorular dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.224). Bu araştırmada betimsel analize hazırlık amacıyla öncelikle görüşme kayıtları Microsoft Word ortamına aktarılarak toplam 132 sayfa ham veri metni elde edilmiştir. Daha sonra okul yaşam kalitesinin bu araştırmada ele alınan boyutları doğrultusunda ham veri metinleri araştırmacılar tarafından satır satır okunarak, verileri betimleyecek anlamlı bölümler seçilmiştir. Son aşamada seçilen bölümler genel çerçeve doğrultusunda sistematik ve açık bir şekilde bir araya getirilmiş ve bulgular tanımlanırken öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

Bulgular araştırmanın alt amaçları ve okul yaşam kalitesinin araştırmada ele alınan boyutları doğrultusunda sunulmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinden alıntılar yapılırken ham veriler üzerinde değişiklik yapılmamış, ÖğrtY1E, ÖğrtD5B, ÖD5K5, ÖY7E8. şeklinde kodlar kullanılmıştır (Örneğin ÖğrtY1E, okul yaşam kalitesi yüksek algılanan okulda görüşme yapılan birinci öğretmenin erkek olduğunu; ÖY7E8 okul yaşam kalitesi yüksek algılanan okulda görüşme yapılan yedinci öğrencinin sekizinci sınıfa devam eden bir erkek öğrenci olduğunu ifade etmektedir.

Öğretmen Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Okula yönelik duygular

Öğretmenlerden ilk olarak YİBO' da görev yapmaktan dolayı hissettikleri duyguları ve bu duygulara neden olan durumları açıklamaları istenmiştir. Okul yaşam kalitesi düşük algılanan okuldaki beş öğretmen de okula yönelik olumlu duygularını genel olarak *"mutluluk, memnuniyet,"* şeklinde ifade etmiştir. Bu duyguyu yaratan durumlar ise 24 saat çocuklarla birlikte olma, çocukların saygılı olması, saflığı, çocuklardaki değişimi birebir izleme imkânı, yeni deneyimler ve arkadaşlık ortamı olarak ifade edilmiştir. Örneğin ÖğrtD5B duygularını *"çok şey öğrendim burada, yeri geliyor küçük bir çocukla birlikte uyuyorum, buna inanamıyorlar ve çok mutlu oluyorlar. Onların bakışlarındaki o saflığı görmek çok mutlu ediyor beni, büyük şehirlerdeki öğrencilere göre çok saygılılar"* şeklinde ifade ederken, ÖğrtD2E yaşadığı duyguyu *"buraya ilk geldiğinde çatal kullanmayı bilmeyen, peçete alışkanlığı hiç olmayan, sabun alışkanlığı olmayan çocukların öğretim dışında bu alışkanlıkları da kazandığını görmek, bunlara bizzat şahit olmak beni çok mutlu ediyor"* şeklinde ifade etmiştir. Okula karşı duygularını değerlendirmeleri istenen öğretmenler yetersizlik, çaresizlik, isteksizlik, üzüntü olarak ifade ettikleri olumsuz duygularının altında yatan temel faktörleri ise çocukların hazır bulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü, akademik başarısızlık, disiplin problemleri, ailelerin sosyo-ekonomik yetersizliği ve yatılı okul olmanın getirdiği ek sorumluluklar olarak açıklamışlardır. ÖğrtD1B görüşünü *"...çocuklar bir orga bile orkestra diyor, çünkü köyden gelmişler, pek bir şey görmemişler, çok farklı şeyler yapsam da..."* şeklinde ifade ederken, ÖğrtD2E görüşünü, *"...ben köylerde çalışmışım oradan biliyorum, biz burada anne, baba, abla, arkadaş gibi her misyonu yükleniyoruz, o açıdan çok meşakkatli burada çalışmak..."*, ÖğrtD3E, *"nöbetler geldiğinde çok yoruluyoruz işte, yoksa diğer okullardan bir farkı yok"* şeklinde ifade etmiştir. Bir sonraki görev yerlerinin YİBO olması/olmaması yönündeki tercihleri sorulduğunda ise dört öğretmen tekrar YİBO' da görev yapmak istemediklerini *"ben artık hazır bulunuşluğu yüksek öğrenciler istiyorum (ÖğrtD2E)", "çok fark etmez ama normal bir okul olmasını tercih ederim, 8 yıllık öğretmenim sadece bir yıl normal okuldaydım (ÖğrtD4E)", "normal okul olsa daha iyi olur, sadece dersine girer çıkarsın (ÖğrtD3E)"* şeklinde açıklamışlardır.

Yaşam kalitesi daha yüksek algılanan okulda, görüşme yapılan beş öğretmen de hissettikleri duyguları *"çok şanslıyım, rahatım, hoşuma gidiyor, memnunum, görevimi zevk alarak yapıyorum"* şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmenler yaşadıkları bu olumlu duyguları öncelikle okulun lojmanının olması ile açıklamışlardır. Örneğin ÖğrtY1E *"genel anlamda burada olmaktan mutluyum. Çünkü okulumuzun lojmanı var, kira vermiyoruz, ısınma sorunumuz yok..."* şeklinde açıklama yaparken ÖğrtY2B *"Odam var, bilgisayarım var, internet, o da karşılanıyor zaten. Öğretmen eksikimiz yok, okulun fiziksel şartları gayet iyi durumda, mutluyum burada"* şeklinde görüş belirtmiştir. Öğrencilerle her zaman bir arada olma, arkadaşlık ortamı, yöneticilerin olumlu ilgisi, öğrencilerin saygılı, sıcak ve samimi davranışları, doğal çevre ve yatılı okul olmasından dolayı eğitim-öğretim sürecindeki açıklıkları kapatma fırsatlarının olması ise belirtilen diğer gerekçeler olmuştur. Örneğin;

"güzel bir duygu burada çalışmak, ilk başta korktum ama şimdi çok hoşuma gidiyor. Çünkü öğrencilerle daha iyi ilgilenebiliyorsunuz, öğrenci sürekli elinin altında, onları her türlü değerlendirebiliyorum (ÖğrtY3E)"

"aile gibiyiz burada, arkadaşlarla falan hep iç içeyiz, her hangi bir küslük olmuyor, herkes görevini çok iyi yapıyor, öğretmenler bu okulda çok çalışıyor (ÖğrtY4E)"

"...en iyisi de buranın doğasının güzel oluşu, temiz hava ve yeşillik insanı dinlendiriyor ve olumlu etkiliyor" (ÖğrtY1E),

Okula karşı zaman zaman olumsuz duygular da hissettiklerini belirten öğretmenlerin ifade ettikleri gerekçeler düşük yaşam kalitesine sahip YİBO öğretmenleri ile paralellik göstermiştir. Dört öğretmen çocukların hazır bulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü, akademik başarısızlıkları, okula devamsızlıkları, eğitim programını uygulama yaşanan zorluklar, ailelerin sosyo-ekonomik düzey ve eğitim yetersizliği, materyal eksikliği ve şehirden uzak olma nedeniyle üzüntü, çaresizlik, yetersizlik, doyumsuzluk,

kısıtlanmışlık duygusu hissettiklerini belirtmişler ve tekrar bir YİBO' da görev almayı istemediklerini ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden üç örnek verilmiştir:

“Devamsızlık sorunu var YİBO' larda, programa uygun ders işleyemiyorsunuz, eğitimsel olarak öğrencilerin seviyeleri çok düşük, yavaş gitmek zorunda kalıyoruz. Eğitim açısından doyumsuzluk yaşıyorum çünkü verdiğiniz alıyorsunuz bu da bizi üzüyor (ÖğrtY2B)”

“Bazen kendimi burada askerde gibi hissediyorum. Burası milli eğitimin askeri kışlası gibi. Uzun süre askerde kaldım geldim, yat kalk saati belli, kendimi hala askerdeki bir komutan gibi hissediyorum (ÖğrtY1E)”

“Burada emeğinizin karşılığını tam alamıyorsunuz. Anadolu Lisesini, Fen Lisesini kazanan öğrencilerimi görmek isterim (ÖğrtY3E)”

Öğrenci-öğretmen ve yöneticiler arasındaki iletişim

Okul yaşam kalitesi düşük algılanan YİBO'da görevli olan beş öğretmenden dördü öğretmenlerin çocuklarla ve birbirleriyle iletişiminin “iyi” olduğunu ve imkânları ölçüsünde her şeyin yapıldığı şeklinde görüş bildirmiş, okul yönetimi ve öğretmenler arasındaki iletişimi de “yeterli” bulunduğunu belirtmiştir. İki öğretmen bu konudaki görüşünü “*okul yönetimi çok iyi öğretmenlerine karşı, imkânlar ölçüsünde her imkânı sunuyorlar bize. Öğretmenlerle iletişimimiz nöbet tutmamız sebebi ile oldukça sıcak (ÖğrtD2E)*” ve “*buradaki öğretmenler ve idareciler çok sıcakkanlı, arada öğretmen ve idareci ayrımı olmuyor, elden geldiğince sorunlarımızı çözmeye çalışıyoruz (ÖğrtD5B)*” şeklinde ifade etmiştir. Görüşme yapılan bayan öğretmenlerden biri okuldaki öğretmen ve yönetici iletişimin yetersiz olduğunu belirterek, görüşünü “*sadece dinliyorlar, haklı olduğunuzu söylüyorlar fakat çözüm için herhangi bir şeyler yapmıyorlar, çok yeterli olduklarını düşünmüyorum (ÖğrtD5B)*” şeklinde belirtmiştir. Görüşme yapılan beş öğretmen de öğretmen-öğrenci iletişimini sıcak ve samimi bulunduğunu belirterek, YİBO' da ailelerinden ayrı olan öğrencilere aile eksikliğini hissettirmemek için öğretmen arkadaşlarının yeterli çabayı sarf ettiklerini ve öğrencilere ilgi gösterdiklerini vurgulamıştır. ÖğrtD2E bu konudaki görüşünü “*öğretmenden öğretmene değişse de açıkçası genel olarak diyalogu sıcak tutmaya çalışıyoruz, daha çok ilgilenmeye çalışıyoruz*” şeklinde ifade ederken ÖğrtD5B “*biz burada onların her şeyi oluyoruz, ben onlarla beraber yatıyorum, hasta olduklarında elimle yemek yediriyorum, çok seviyorum onları, kendileri geliyor konuşmaya*” şeklinde görüş belirtmiştir. Görüşme sırasında dört öğretmen öğrencilerin kendileriyle akademik problemlerini daha rahat konuşabildiklerini belirtirken, iki erkek öğretmen “*eve gitmek istediklerinde ve maddi sorunlar yaşadıklarında da bize gelebiliyorlar*” şeklinde açıklama yaparak öğrencilerin özel sorunlarını da kendilerine açabildiklerini belirtmişlerdir. Örneğin;

“...Genellikle paraları olmuyor mesela, eve gidecekleri zaman borç para istiyorlar, onların gelip kendiliğinden söylemesi çok zor bunu genellikle biz fark ediyoruz. Ben kendi adıma söyleyeyim benimle çok rahat iletişim kurabiliyorlar. Ben zaten onları karşıma alıp büyük birer bireyle konuşur gibi konuşuyorum (ÖğrtD2E)”

“...ders konusunda daha rahat konuşuyorlar, anne-babaları gibi olmaz tabii o ayrı bir şey, ama bana çok rahat gelebildiklerini söyleyebilirim... (ÖğrtD1B)”

Okul yaşam kalitesi daha yüksek algılanan YİBO' da görev yapan öğretmenler de ara sıra sorunlar yaşansa da yöneticilerin öğretmenlerle iletişimini olumlu değerlendirmişler ve yöneticileri için “*yardımsever, destekleyici, samimi, arkadaşça*” gibi olumlu ifadeler kullanmışlardır. Bir öğretmen görüşünü “*okul yönetimi ile aramızda bir personel yönetim ilişkisi yok, müdürümüze bir şeyi izah ettiğinizde dinler ve olayı çözmeye çalışır. Her konuda bize yardım etmeye çalışır (ÖğrtY3E)*” şeklinde açıklarken, benzer görüşte olan bir diğer öğretmen “*okul idaresi siz bir şeyler isteyip girişimci olursanız mutlaka sizi destekliyor, arkadaş gibidirler öyle araya çok resmiyet koymazlar (ÖğrtY1E)*” şeklinde görüş bildirmiştir. Yöneticilerle zaman zaman yaşanan iletişim sorunlarının nedenini iki öğretmen yöneticilerin kimseyi kırmak istememesine bağlarken, bir öğretmen yapılacak şeylerin tam olarak açıklanmamasına,

bir öğretmen ise idarecilerin öğrencileri tam olarak anlayamamasına bağlamıştır. Örneğin ÖğrtY2B bu konuda *“bir sorun olduğunda ve idareye bunu ilettiğimde bunu törenlerde herkesin önünde söylüyorlar ve bu seferde öğrencinin güveni sarsılıyor bana”* şeklinde açıklama yaparken ÖğrtY1E *“Aslında okul yönetimi herkesi idare etmeye çalışıyor, herkese iyi olmaya çalışıyor, bu yüzden bazı sorunlar yaşanıyor, işler aksıyor”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğretmenlere göre kendi aralarındaki ve öğrencilerle iletişim biçimleri de sıcak, samimi, çekememezliklerden uzak ve arkadaşçadır. Bir öğretmen bu konudaki görüşünü *“arkadaşlıklarımız çok iyi, kendi sosyal ortamımızı kendimiz yaratıyoruz, maçlar düzenliyoruz, piknik düzenliyoruz, balık yakalamaya gidiyoruz (ÖğrtY4E)”* şeklinde ifade ederken bir diğer öğretmen *“ders saati dışında bile öğrencilerle ilgileniyorlar, hiçbir ücret almadan kurs veren öğretmenlerimiz var, fakir öğrencilerimiz için kendi imkânları ile yardım getiren öğretmenlerimiz var (ÖğrtY1E)”* şeklinde açıklama yaparak arkadaşlarının fedakâr ve özverili olmalarını çok takdir ettiğini ifade etmiştir.

Görüşme sırasında dört öğretmen öğrencilerin dersleriyle ilgili konuları kendileriyle çok daha rahat konuşabildiklerini belirtirken, iki bayan öğretmen öğrencilerin hastalık ve üzüntülerini, iki erkek öğretmen ise *“eve gitmek istediklerinde, telefon açmak istediklerinde ve parasız kaldıklarında da gelebiliyorlar”* şeklinde açıklama yaparak maddi sorunlarını kendilerine açabildiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin açıklamalarına göre aile özlemi, hastalıklar, yalnızlık hissetme ve arkadaşlık problemleri öğrencilerin öğretmenleriyle rahatlıkla konuşabildikleri diğer konulardır. Bununla birlikte üç öğretmen öğrencilerle iletişimi çok iyi bulmakla birlikte kendilerinin ve diğer öğretmen arkadaşlarının bazen öğrencilerle nasıl iletişim kuracaklarını bilemedikleri durumlarda olduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin açıklamalarından örnekler verilmiştir:

“Biz burada hepimiz onların ana-babaları gibiyiz, kafaları kanyor hemşireye götürüyoruz, her sıkıntılarını bizimle paylaşıyorlar... Bence anne-babalarıyla konuşamıyorlar birçok sorunlarını. Bazı sorunlarını aileni çağırılım konuşalım dedğim zaman istemiyorlar (ÖğrtY2B)”

“Çocuklar bir sorunları olduğunda gelebiliyor ama anne şefkatini tam anlamıyla gösterebildiğimizi sanmıyorum. Çünkü çocuğun üzerinde bir otoritenizin olması gerekiyor, onu da kaybederseniz olmaz bence... ilgileniyoruz ama bir anne-baba gibi de bağrımıza basamıyoruz bence. Ancak temel ihtiyaçlarını giderebiliyoruz, duygusal olarak değil (ÖğrtY5B)”

“...ailesinin yerine geçemeyiz, hem aile hem öğretmen olacaksınız, bence bu böyle yürümez. O zaman çocuğa söz geçiremezsin, Ben çocukların özel sorunlarını pek dinlememeye çalışıyorum çünkü bu sefer çocuğa daha değişik gözle bakmak zorunda kalıyorsun, Ona acıyıp, daha ayrıcalıklı davranıyorsun. Ders dışında onlarla oyun oynarım, şakalaşırım ama çok özellerine inmiyorum (ÖğrtY1E)”

Fiziksel olanaklar

Okul yaşam kalitesi düşük algılanan okuldaki beş öğretmende okulun fiziksel alt yapısının değerlendirilmeleri istendiğinde okullarının YİBO olarak tasarlanmadığını düşündüklerini belirterek, okul binasının yetersizliği konusunda hemfikir olmuşlardır. Örneğin;

“müzik odası, spor salonu olsa, çok amaçlı bir salonumuz olsaydı çok güzel olurdu, mesela ben şimdi öğrencilere şarkıların hikâyelerini tiyatro şeklinde anlatmalarını sağlıyorum çok güzel şeyler ortaya çıkıyor. Ama bir salonumuz olsa çok daha iyi olurdu her şey (ÖğrtD5B)”

“Bizim okulda antrenman yapacak bir topumuz, düzgün bir sahamız bile yok. Buranın adı sadece YİBO. Bir okul binası bir de pansiyon var, başka hiçbir şey yok (ÖğrtD2E)”

Okulda lojman olmadığını, yatakhane ve banyoların öğrenci sayısına göre yetersiz olduğunu ve banyonun haftada bir kez yapılabildiğine dikkat çeken iki öğretmen görüşlerini *“barınma ve temizlik yetersiz, fiziksel olanakları da yetersiz bir okul zaten (ÖğrtD1B)”* ve *“yatakhaneler çok kalabalık, temiz*

değil, banyoyu haftada bir yapıyorlar, banyo zamanı banyoya giremeyenler oluyor (ÖğrtD3E)” şeklinde açıklamışlardır. Okul bahçesi ile ilgili yetersizlikleri de vurgulayan ÖğrtD1B *“bahçe düzenli değil, öğrencilerin oyun alanları bile yok”* şeklinde açıklama yaparken benzer görüşte olan ÖğrtD3E *“bahçeye mucur yerine en azından asfalt dökülse bu toz olmaz, daha önce çalıştığım YİBO’ lara göre oyun alanı eksiklikleri var, en azından çocuklara oyun oynayacakları bir alan yapılmalı”* sözleriyle görüş belirtmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden üçü yemekleri ve okulun temizliğini *“görevliler zaten elinden geleni yapıyor, binamız eski belli etmiyor biraz (ÖğrtD2E)”, “yeterli, güzel buluyorum(ÖğrtD3E)”, “yemek iyi hep beraber yiyoruz ama biraz daha iyi olabilir (ÖğrtD4E)”* gibi açıklamalarla genel olarak iyi bulduklarını ifade ederken, iki öğretmen *“ısınmada problem yaşıyor zaten şu anda da kaloriferler yanmıyor (ÖğrtD1B)”* ve *“aslında kaloriferlerin bu mevsimde yanması lazım, bakım filan yapıp sonra yakılacak sanırım, aslında yanma zamanı şimdi, neden kaynaklanıyor bilmiyorum(ÖğrtD5B)”* şeklinde görüş bildirerek ısınma problemleri yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okulda sağlık hizmetlerinin yetersizliği ise *“burası geçekten olması gerektiği gibi bir YİBO olsa reviri olur, hemşiresi olur”* şeklinde bir ifadeyle ÖğrtD1B tarafından belirtilmiştir.

Okul yaşam kalitesi daha yüksek algılanan okuldaki beş öğretmende okulun fiziksel olanaklarının çok iyi olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle okulda lojman, kütüphane, sınıf kitaplıkları ve spor salonunun olduğu vurgulanmış, öğretmenler öğrenci yatakhaneleri, banyolar, yemekler ve temizlik hizmetlerinin de çok iyi durumda olduğunu belirtmişlerdir. ÖğrtY1E bu konudaki görüşünü *“pansiyonlar biraz kalabalık ama barınma olarak çok iyi, kaloriferler çalışıyor, çarşafklar değişiyor, sekiz kişilik odalarda kalıyor çocuklar, temizlik de her gün yapılıyor zaten”* şeklinde açıklarken, ÖğrtY3E *“yeterince temiz buluyorum, okulumuzun beyaz bayrağı var, yemek olarak da gayet iyi, hatta diğer YİBO’ larda görev yapan arkadaşlarımız geldiklerinde yemeklerimizin gerçekten çok iyi olduğunu ve kendi okullarındaki yemeklerin de okulumuzda olduğu gibi iyi olmasını istediklerini söylüyorlar”* şeklinde görüş bildirmiştir. Okulun öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını fazlasıyla karşıladığını düşünen öğretmenlerden biri bu konudaki görüşünü *“ben daha öncede bir YİBO’ da çalıştım, imkânlar bakımından en iyi okula geldiğimi düşünüyorum(ÖğrtY4E)”* şeklinde belirtmiştir. Temizlikle ilgili olumsuz değerlendirmeler çoğunlukla öğrenciler hakkında olmuş, öğretmenler öğrencilerin tuvalet kullanımı, yemek yeme adabı ve öz bakım becerilerinin olmadığına değinmişlerdir. Örneğin;

“Buraya gelen tüm öğrenciler sıfırdan başlıyor, aileden geldiğinde aile eğitimi yok, tuvalet eğitimi yok, hepsi burada eğitiliyor. Örneğin çocuk gidiyor eve, o hafta sonu yıkanmadan geliyor, annesi çocuğu yıkamıyor. Tuvalet kullanımı çok kötü çünkü köylerinde tuvalet yok (ÖğrtY3E)”

“Temizliğe her ne kadar dikkat etmeye çalışsak da yatılı olduğundan dolayı olmuyor. Bitlenme durumları oluyor. Her gün banyo yaptırılması mümkün değil çünkü soğuk bir yer olduğu için bu defa da çocukların hastalanma durumları olabiliyor (ÖğrtY1E)”

Okul-aile işbirliği

Okul yaşam kalitesi düşük ve yüksek algılanan her iki okuldaki öğretmenlere göre YİBO’larda okul-aile arasında işbirliği yapılamamaktadır. Bunun nedenini velilerin genellikle ilgisiz, eğitimsiz ve maddi durumlarının çok kötü olmasıyla açıklayan öğretmenler velilere çok zor ulaşıldığını, velilerin çok acil durumlarda dahi okula gelmek istemediklerini belirtmişlerdir. Okul yaşam kalitesi daha yüksek algılanan okuldaki öğretmenlerden birine göre okul-aile işbirliğinin kurulamaması okul yönetiminin isteksizliği ve organizasyon yapılmaması ile de ilişkilidir. Aşağıda öğretmenlerin açıklamalarından alıntılar yer almaktadır.

“ailesine telefon açıyorum çocuğun, gelmeniz lazım çocuğunuz çok rahatsız diyorum, bir şey olmaz hocam diyor adam, çok şey değilse kalsın diyor ve o kadar da uzak bir köy değil (ÖğrtD4E)”

“...problemlili ailelerin çocukları bunlar, onlar zorluyor bizi, veliler çok ilgisiz, ortada yoklar (ÖğrtD5B)”

“ilk kez geçen yıl veli toplantısı yapabildik. O da biz üç kişi olarak bunun için uğraştık. Bu konuda idarenin pek istekli olmadığını düşünüyorum. Özellikle idare koordinasyonu iyi yapsa okulda hiç sorun olmaz bence ÖğrtY2B)”

“Çoğu ailenin dolmuşa dahi verecek parası yok. Ben evlerine de gidiyorum ama geçekten durumları çok kötü ve bu duruma çok üzülüyorum. Bunlar anlatılacak gibi değil, okulun vermiş olduğu giyecekler dışında çorabı ayakkabısı olmayan çok öğrenci var (ÖğrtY3E)”

“Veliler çok ilgisiz, genellikle sorunsuz öğrencilerin velileri geliyor ara sıra, gerçekten gelmesini istediğimiz sorunlu çocukların velileri geliyor hiç gelmiyor okula. Çocuğun hasta diye çağırıyoruz yine de gelmeyenler var (ÖğrtY2E)”

Okul genelinde düzenlenen sosyal etkinlikler

Analizler sonucunda okul yaşam kalitesi düşük algılanan okuldaki öğretmenlerin okullarında kutlanması zorunlu olan belirli gün ve haftalar dışında düzenlenen etkinlikleri çok yetersiz buldukları görülmüştür. Dört öğretmene göre bunun temel nedeni okulun fiziksel olanaklarının yetersizliği, bir öğretmene göre ise öğretmenlerin tutumudur. Aşağıda öğretmenlerin açıklamalarından alıntılar verilmiştir.

“çocuklar okuldan çıktıktan sonra burada çocukların yapacakları hiçbir şey yok etüte kadar. En azından çocukların enerjilerini boşaltabilecekleri bir spor salonu olmalı, çocuklar enerjilerini boşaltamayınca bu defa şiddete yöneliyorlar. Çocuk ne yapacak sıkılınca şiddete yönelecek (ÖğrtD2E)”

“Öyle çok bir faaliyet hazırlanmıyor, arada bir film izlettiriliyor oyun oynama alanlarının arttırılması ve spor faaliyetlerinin daha çok yaptırılması gerektiğini düşünüyorum (ÖğrtD1B)”

“Yeterli değil sosyal faaliyet açısından bir tiyatro gösterisi yapılabilir örneğin. Belki de bu okulun olanaksızlıklarından kaynaklanıyordur (ÖğrtD3E)”

Yüksek yaşam kalitesine sahip okulda ise öğretmenler okullarını farklı alanlarda sosyal etkinlikler düzenleme açısından çok faal nitelendirmiştir. Öğretmenlere göre okulda spor salonu olması, okulun öğretmen eksiğinin olmaması ve öğretmenlerin özverili çalışması bu konuda en büyük avantajlarıdır. Öğretmenler çocukların çok şanslı olduklarını belirterek, okulda düzenlenen sosyal faaliyetlere şiiir yazma-okuma, atletizm, kros, tiyatro, satranç, müzik vb etkinliklerini örnek vermişlerdir. Öğrencilerin ilgilerini çekerek, katılımlarını daha da artıracak faaliyetler yapmalarını engelleyen bir takım sınırlılıklar üzerinde de duran iki öğretmenden biri görüşünü “...şehirden uzak olunca sosyal etkinliklere yönünden zayıf kalıyor öğrenciler, şehirde olsak öğrencileri tiyatroya, sinemaya ya da müzik etkinliklerine götürme imkânımızda olurdu (ÖğrtY1E)” şeklinde açıklarken bir diğer öğretmen “biz öğrenci seçiminde zorlanıyoruz, öğrencileri sınavlara katılmak için ders çalıştırıyorlar ve bu yüzden sosyal-sportif faaliyetlere katılmak istemiyorlar (ÖğrtY3E)” şeklinde belirterek, daha fazla etkinlik yapamamalarını sınav sistemine bağlamıştır. ÖğrtY2B ise sürekli benzer etkinlikler düzenlendiği için çocukların bıktığını, değişikliğe ihtiyaç duyduklarını bunun için de okul dışından katılımın olacağı etkinliklere ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Aşağıda örnek alıntılar yer almaktadır.

“...okulumuzda yılsonu etkinlikleri bir gelenek haline gelmiş durumda. Yılsonunda koro, tiyatro gibi etkinlikler düzenleniyor. Spor salonunda çeşitli spor oyunları oynanıyor, sinema gibi bir şey olsa ilçede falan çok iyi olur aslında (ÖğrtY1E)”

“Buralar unutuluyor bence. Geçen yıl ODTÜ’ den gelmişlerdi, Bilim Şenliği yapılmıştı keşke böyle değişik gruplar gelse, çocuklar için bir değişiklik olur, onlar da bir süre sonra hep aynı şeylerden bıkiyorlar bence. YİBO’lar Milli Eğitim’ in üvey çocukları gibi adeta. En az ilginin gösterildiği okullar YİBO’lar bence... (ÖğrtY2B)”

Rehberlik Hizmetleri

Okul yaşam kalitesi düşük algılanan okulda görüşülen beş öğretmen de okullarındaki rehberlik hizmetlerini genel olarak iyi olduğunu ancak tek rehber öğretmenin haftada üç gün geldiği okulda bütün öğrencilere ulaşmada problemler yaşadığını belirtmişlerdir. ÖğrtD5B bu konudaki görüşünü *“rehber öğretmen elinden gelen her şeyi yapıyor, her gün burada değil, sadece burada olsa iyi şeyler yapılabilir”* şeklinde ifade ederken, ÖğrtD1B *“daha çok öğrenci ile ilgili başvuruyorum, tek bir rehber öğretmen var o da üç gün burada haftada iki gün başka okula gidiyor, tüm öğrencilere ulaşamıyor doğal olarak”* şeklinde görüş bildirmiştir. Rehberlik hizmetleri ile ilgili olarak öğretmenlere sorulan bir diğer soru ise YİBO’da görev alan öğretmenler olarak herhangi bir eğitime/rehberliğe ihtiyaç duyup duymadıkları olmuştur. Bir erkek öğretmen *“ben ihtiyaç duymuyorum, sadece üç gün geliyor rehber öğretmen zaten, o süre içerisinde de gereken etkinlikleri bize yaptırıyor (ÖğrtD2E)”* şeklinde açıklama yaparken bir diğer erkek öğretmen *“çok fazla ihtiyacımız olmuyor, bu sene özel eğitime giden bir öğrencim var onla ilgili yaparız herhalde (ÖğrtD3E)”* şeklinde görüş belirterek herhangi bir eğitime/rehberliğe ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir. Sadece bir kadın öğretmen *“öğrencileri anlama ve onlara yaklaşma teknikleri öğretilseydi çok iyi olurdu (ÖğrtD1B)”* şeklindeki açıklamasıyla bu konuda eksikleri olduğunu dile getirmiş, bununla birlikte beş öğretmen de YİBO’lara ilk kez atanacak öğretmenlerin uyum programlarına alınması konusunda hemfikir olmuşlardır. Okul yaşam kalitesi yüksek algılanan okuldaki öğretmenler de rehber öğretmenin hafta da iki gün başka okulda olduğunu belirtmelerine rağmen okullarındaki rehberlik hizmetlerinin çok iyi yapıldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlere göre ilgi ve beklentilerin ölçülmesi, sınav sistemini açıklama ve akademik rehberlik çalışmaları okulda düzenli olarak yapılmakta, sorunlu öğrenciler de rehber öğretmen tarafından ilçede bulunan Rehabilitasyon Merkezi’ ne yönlendirilmektedir. Bir öğretmen bu konudaki görüşünü *“rehber öğretmenimiz çok iyi, bu konuda bize hiçbir şey bırakmıyor. Çocukların okulla ilgili beklentilerini ölçüyor, bunları değerlendiriyor (ÖğrtY2B)”* şeklinde bildirirken, bir diğer öğretmen *“rehber öğretmen gereken şeyleri yapıyor zaten, sorunlu öğrencilerimiz Rehberlik Araştırma Merkezi’ ne gönderiliyor, öğrencilerimiz için çok iyi oluyor, sorunlu öğrencilerin geliştiğini görebiliyoruz (ÖğrtY3E)”* şeklinde açıklama yapmıştır. Benzer şekilde bu okuldaki öğretmenlerde YİBO’larda görev alacak öğretmenlere özel kurslar verilmesi gerektiğini belirtmiş, sadece iki öğretmen *“bireysel eğitim ve iletişim”* hakkında şahsen eğitime ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden iki örnek verilmiştir:

“Burada öğrenci seviyesi çok düşük bu yüzden derslerde kullanabileceğimiz farklı yöntem ve tekniklerle ilgili ciddi kurslar verilse çok iyi olur. Bir de şey olabilir, YİBO’lara tayini çıkan öğretmenlere buralarla ilgili seminerler verilse. Çünkü üniversitelerde buna yönelik hiçbir şey yapılmıyor, gelen öğretmenler buraları tanımalı (ÖğrtY2B)”

“Zaman zaman hizmet içi eğitim aldığımız oluyor, bireysel eğitimle ilgili bir seminer yapıldı mesela, hatta onun faydasını da çok gördük...artık bazı öğrencilere daha farklı bir dille ders anlatılması gerektiğini anladım ve ona göre davranıyorum bireysel eğitim seminerlerine YİBO’da görev yapan tüm öğretmenlerin katılması gerektiğini düşünüyorum (ÖğrtY1E)”

Etüt çalışmaları

Yapılan analizler sonucunda okul yaşam kalitesi düşük ve yüksek algılanan her iki YİBO’ daki öğretmenlerinde etüt çalışmalarını verimsiz olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Çocukların etüt saatlerini mecburiyet olarak algıladığını belirten öğretmenler öğrencilerin öğrenmeye karşı isteksizliğini, bilinçsizliğini, akademik başarısızlıklarını, nasıl ders çalışacaklarını bilmemelerini ve etütlerde yaşanan disiplin sorunlarını verimi azaltan faktörler olarak göstermişlerdir. Okul yaşam kalitesi daha düşük algılanan okuldaki öğretmenlere göre öğrencilerin her şeyi öğretmenlere yaptırmak istemesi, etüt ve yatma saatinin yakın olması; okul yaşam kalitesi daha yüksek algılanan okuldaki öğretmenlerden ikisine göre de etüt salonlarının fiziksel olarak yetersiz, görevli öğretmen sayısının az ve farklı yaş gruplarından olan öğrencilerin bir arada olması da etütlerde sorun yaşanmasına neden olmaktadır. Aşağıda örnek alıntılar yer almaktadır:

“...öğrencilerin öğrenme isteği çok zayıf, biz çok çalışmamıza rağmen onların umurlarında değil, konuşmaktan dilimizde tüy bitiyor, sanki babanızın fabrikası mı var diyoruz, çalışın okuyun diyoruz ama tık yok (ÖğrtD5B)”

“600 öğrenciye üç öğretmen düşüyor, bu da sorun oluyor tabi, etütlerde daha çok öğretmen olsa daha iyi olur bence (ÖğrtY2B)”

“etüt zaman olarak iyi, öğretmenler ellerinden geleni yapıyor ama etüt saatlerinde disiplin sorunlarını çözmede zorlanıyoruz, bir sürü öğrenci aynı sınıfa sokuluyor, artık öğrencilerin insafına kalmış (ÖğrtY1E)”

Gece nöbetleri

Öğretmenlere yöneltilen son soru gece nöbetleri hakkındaki görüşleri ve karşılaştıkları sorunlardır. Okul yaşam kalitesi düşük algılanan okuldaki iki öğretmen “bazen çocukları yatırmada problemler yaşıyoruz (ÖğrtD1B)” ve “küçük öğrencilerin çok erken uykusu geliyor, büyüklerin daha geç (ÖğrtD3E)” şeklinde açıklama yapmalarına rağmen öğretmenlerin genel olarak okuldaki yatma-kalkma saatini uygun bulduğu görülmüştür. Öğretmenlerin görüş birliği içinde oldukları bir diğer konu da gece nöbetlerinin ciddi bir ve çok yorucu bir sorumluluk olduğu yönündedir. Bir öğretmen bu konudaki görüşünü “nöbetten sonra birkaç gün kendime gelemiyorum (ÖğrtD2E)” şeklinde ifade ederken, bir diğer öğretmen “çok fazla nöbet günümüz var, kendimize zaman ayıramıyoruz, yoruluyoruz (ÖğrtD3E)” şeklinde açıklama yapmıştır. İki öğretmen nöbet sırasında karşılaştıkları/karşılaşılabilecekleri en önemli sorunu “öğrencilerin hastalanması” şeklinde ifade ederken bir öğretmen “öğrencilerin korkması” bir diğer öğretmen ise “öğrencilerin ağlaması ve kaçmaya çalışması” olarak belirtmiştir. Disiplin problemleri ve öğrencilerin öz bakımlarını yapmaktan kaçınmaları/ihmal etmeleri öğretmenlerin gece nöbetlerinde karşılaştıkları diğer sorunlar olarak belirtilmiştir. Nöbet sırasında hiç beklenmedik olaylarla karşılaşabileceğini belirten bir başka öğretmen ise nöbet sırasında yaşadığı bir olayı “Bir gün nöbetimde şöyle bir olay oldu. Çocuğun biri sıkıntılı, ne olduğunu sordum söylemedi, sonra arkadaşlarından öğrendim çocuk ilk defa böyle tuvaletlerle karşılaşmış ve korkuyor tuvaletimi yapamam diye. Sonra gittim ona tuvaleti anlattım, nasıl kullanacağını çocuğa gösterdim (ÖğrtD2E)” sözleriyle açıklamıştır.

Okul yaşam kalitesi yüksek olan okuldaki öğretmenler de benzer şekilde çocukların erken bulmasına rağmen yatış (saat 22.00) ve kalkış saatlerini (07.00) uygun bulduklarını belirtmiş, gece nöbetini ise sorumluluğu çok fazla olan ciddi bir görev olarak nitelendirmiştir. Bir öğretmen görüşünü “ilk iki yıl nöbet tutmuştum, ama şimdi bebeğim var, nöbete kalmıyorum, zorunlu değilim ama zorunlu olsam bile tutmak istemem, insanın psikolojisi bozuyor, öğrenciye bakış açısı değişiyor (ÖğrtY2B)” şeklinde belirtirken bir diğer öğretmen “nöbet pek tutmak istemiyorum ama biraz da maddi olarak düşünüyoruz, tutulacak gibi değil aslında, öğrencilerle sürekli birlikteyiz, üstüne bir de sabahlara kadar birlikteyiz (ÖğrtY3E)” şeklinde açıklama yapmıştır. Nöbet saatlerinde karşılaştıkları güçlüklerle ilgili olarak bir öğretmen “çocuklar ailelerini özleyiyorlar, sürekli ağlayan çocuklar var, eve gitmek istiyorlar, bunlar hep problemler yani (ÖğrtY2B)” sözleriyle ifade ederken, bir diğer öğretmen “ çocuklar kendi temizliğine çok söylememe rağmen dikkat etmiyorlar. Çoraplarını zamanında değiştirmiyorlar, el temizliğine dikkat etmiyorlar, sen hatırlatmazsan çocuk elini yıkamıyor, banyo zamanı banyoya girmiyor, bazen zorla banyoya soktuğumuz oluyor, kızların değil de erkeklerin tarafı çok kötü oluyor, kokuyor (ÖğrtY1E)” şeklinde ifade etmiştir. İki erkek öğretmen ise okulda doktor ve ilçede hastane olmaması nedeniyle çocuklar gece rahatsızlandıklarında çok sıkıntı yaşadığını vurgulamışlardır.

Öğrenci Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Okula yönelik duygular

Öğrencilere de ilk olarak okullarına yönelik duyguları ve nedenleri, ailelerinden ayrı olmanın derslerine ve okul yaşamlarına etkisi ve bu okula geldiklerinde hayatlarında nasıl bir değişim olduğuna

ilişkin sorular yöneltilmiştir. Okul yaşam kalitesi düşük algılanan okulda görüşme yapılan 10 öğrenci de bu okulda öğrenci olmaktan dolayı hissettikleri duyguları çoğunlukla *“mutluyum, burada öğrenci olmak çok güzel, kendimi iyi hissediyorum, okulumu seviyorum”* gibi ifadeler kullanmışlardır. Analizler sonucunda öğrencilerin yaşadıkları olumlu duyguyu öncelikle okulun fiziksel özellikleri, bu okul sayesinde eğitim görme şanslarının olması, öğretmenlerin ilgisi ve arkadaşlık ortamıyla açıkladıkları görülmüştür. Örneğin iki öğrenci bu konudaki görüşlerini; *“burada hem yemeğimiz veriliyor, yatağımız var hem de ihtiyaçlarımız karşılanıyor, kitaplarımız falan veriliyor, hasta olduğumuzda hemşire var o bize yardım ediyor (ÖğrD5K5)”* ve *“...burada güzel her şey, her ihtiyacımız karşılanıyor, buradan gitmek istemem, gelecekte ailemi daha iyi yerlere taşımak istiyorum, eğer okumazsam bunları yapamam (ÖD4E4)”* şeklinde açıklamıştır.

Öğrencilerin hemfikir olduğu bir diğer nokta, aileden ayrı olmanın özellikle ilk yıllarda duygusal açıdan onları çok zorlamasıdır. Zamanla bu zorlukların azaldığını belirten öğrenciler, hafta sonları okulda kurs olmasından dolayı eğitimlerinin aksatmamak için genellikle ayda bir eve gittiklerini ifade etmişlerdir. Aşağıda iki öğrencinin açıklamalarından alıntı verilmiştir:

“Üzıldüm ilk önce ailemden ayrıldığı için, ama okuyacağım için de sevindim, yeni arkadaşlarım oldu, öğretmenlerim oldu, özlüyorum ama artık etkilemiyor, özlediğim zaman telefon açıyorum, ayda bir gidiyorum eve, hafta sonları kurslarım var (ÖD2K7)”

“Alışıyor insan, artık etkilenmiyorum ama annem aklıma geldiği zaman pencereden öyle bakarım, öğretmenlerimiz bu eksikliği hissettirmemek için çok uğraşıyorlar (ÖD9E6)”

YİBO’da öğrenci olmanın günlük yaşamlarını daha çok olumlu etkilediğini belirten öğrenciler, şu an bıraksalar dahi artık eve ya da başka bir okula gitmeyi, burada öğrenci olarak kalmayı tercih edeceklerini vurgulamışlardır. Çoğunlukla imkânlarından dolayı burada yaşamın daha kolay olduğunu belirten bir erkek öğrenci *“burada öğrenci olmak iyi, valla eve gittiğimde ya inek güttürürler ya da keçi güttürürler, ama burada okursam meslek sahibi olabilirim (ÖD10E5)”* şeklinde açıklarken, öğrencilerin tamamına yakını eğitimlerine devam edip geleceklerini kurtarmak istediklerini ve burada zamanlarının daha eğlenceli geçtiğini belirtmişlerdir. Okul yaşam kalitesi daha yüksek algılanan okulda, görüşme yapılan 10 öğrenci de hissettikleri duyguları *“hoşuma gidiyor, seviyorum, burada olmak güzel, mutluyum”* şeklinde ifade etmişlerdir. Analizler sonucunda öğrencilerin okulda mutlu olmalarının nedenlerini eğitim görme fırsatı, sürekli bir arada olma, öğrencilerin ve öğretmenlerin sıcakkanlı olması, arkadaşlık ortamı, öğretmenlerin ilgisi, okulun eğitim-öğretim kalitesi, herkes birbirinin halinden anlaması ve okulda günlük yaşamın hareketli oluşu ile açıkladıkları görülmüştür. Örneğin;

“Okulumda en sevdiğim ve beni mutlu eden şey bir başarı elde etmesi, öğrencilerin dereceye girmesi (ÖY7E8)”

“Ben bu yıl geldim buraya, burada olmaktan dolayı mutluluk hissediyorum, bu okul diğerlerinden daha iyi, daha iyi öğretim görüyoruz, çok arkadaşım da var burada, çalışkan olduğum için gelip bana soru sormalarından mutlu oluyorum (ÖY8E5)”

“Köyde arkadaş çevrem çok geniş değildi, burada arkadaş çevrem genişledi, sosyal hayatı daha iyi öğreniyorum burada... kendimi çok güçlü hissediyorum, ben burada hayatta başarılı olmayı öğreniyorum (ÖY3K8)”

Bu okulda öğrenci olmanın günlük yaşamlarına olumsuz etkisini çoğunlukla *“aile özleminin başlaması”* olarak dile getiren öğrencilerin, diğer YİBO öğrencilerinin de dile getirdiği gibi zaman geçtikçe bu özlemin azaldığı konusunda da hem fikir oldukları görülmüştür. Aile özleminin derslerine yansımaları belirten dört öğrenci bu etkiyi genellikle *“konsantre olamıyorum, dikkatim dağılıyor, ders çalışamıyorum”* sözleriyle belirtirken, bir kız öğrenci ise anne-babayı görememenin aynı okulda öğrenci olan küçük kardeşini daha çok etkilediği için üzülüğünü belirtmiştir (ÖY1K7). Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı ailelerini ziyaret etmede herhangi bir sorun yaşamadıklarını, mecburi olarak okulda kalmaları gerekmiyorsa düzenli olarak bir, en geç iki haftada bir evlerine gidebildiklerini belirtmişlerdir. İki öğrencinin tercihi ise her hafta eve gitmeme yönünde olmuştur. Bir erkek öğrenci bunun nedenini *“bir*

hafta gidip bir hafta gitmiyorum çünkü kardeşlerime bir şeyler alıp götüremiyorum (ÖY10E4)” şeklindeki açıklamasıyla kardeşlerine hediye almak için parasının olmayışı, bir kız öğrenci ise *“iki haftada bir gidiyorum ama kalmak isterim çünkü burada derslerime daha iyi çalışabiliyorum evde kardeşlerim de var çok ses yapıyorlar ders çalışmıyorum (ÖY3K8)”* şeklinde açıklama yaparak evde ders çalışmak için ortamın uygun olmaması ile açıklamıştır. Görüşme yapılan öğrencilerden sadece biri *“okumak istiyorum ama yatılı olmamak (ÖY2K6)”* şeklinde görüş bildirerek YİBO’da okumak istemediğini belirtirken, diğer dokuz öğrenci çoğunlukla arkadaşlık ortamı ve öğretmenlerin ilgisinden dolayı burada yaşamın güzel olduğunu, ailelerini özlemelerine rağmen eğitimlerine devam edip adam olmak istediklerini vurgulayarak bu okulda kalmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Öğrenci-öğretmen ve yöneticiler arasındaki iletişim

Okul yaşam kalitesi düşük algılanan okulda görüşme yapılan 10 öğrenciye göre öğretmenleri ilgili, yardımsever, güler yüzlü ve anlayışlıdır. Öğrenciler genel olarak öğretmenlerinin derslerinde başarılı olabilmeleri için ellerinden geleni yaptıklarını ve anne-babalarıymış gibi onları anlamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte altı öğrenci yaramazlık yaptıklarında ve ödevlerini yapmadıklarında öğretmenlerin onlara kızdığını, hatta bazı öğretmenlerin haksız yere öğrencilere şiddet uygulayabildiğini belirtmişlerdir. Bir öğrenci bu konuda *“derslerini iyi anlatıyorlar, bizim için sürekli çalışıyorlar, deneme sınavı yapıyorlar, anne-baba gibi anlamaya çalışıyorlar ama öğrencileri terslemeleri ve derse gelmemeleri nedeniyle dersin aksamasını, suçsuz yere bize kötü davranmalarını sevmiyorum (ÖD8K6)”* şeklinde görüş bildirirken ÖD7E8 *“bazı öğretmenlerimiz şakacı bunu çok beğeniyorum ama bazen arkadaşlara kızıyorlar, dayak falan vuruyorlar”* şeklinde açıklama yapmıştır. Görüşme yapılan öğrencilerden dördü öğretmenleriyle konuşurken çok rahat olduklarını ve ihtiyaç duydukları an onlarla iletişime geçebildiklerini belirtirken, altı öğrenci utandıkları ya da öğretmenlerden çekindikleri için çok rahat olmadıklarını ifade etmiştir. Özellikle dersle ilgili bir sorun olduğunda öğretmenleriyle iletişime geçtiklerini belirten öğrenciler ayrıca aile özlemi, hırsızlık ve arkadaşlarıyla ilgili bir problem olduğunda konuşmak için kendilerine yakın hissettikleri öğretmenlerine gittiklerini belirtmişlerdir. Açıklamalarına göre erkek öğrenciler genellikle erkek, kız öğrenciler ise kadın öğretmenlerle daha rahat iletişime geçmektedir. Öğrenciler, okul yöneticilerini genel olarak yardımsever, ilgili ve samimi olarak tanımlamışlar, ayrıca okul yönetiminin herhangi bir sorun olduğunda çözmeye çalıştığını çoğunlukla *“bize yardımcı oluyorlar, giysi veriyorlar, hasta olduğumuzda doktora götürüyorlar, disiplini ve düzeni sağlamaya çalışıyorlar”* şeklinde ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin olumsuz olarak algılanan özellikleri ise öğrencilere karşı şiddet uygulamaları olmuştur. Bir öğrenci bu konuda *“işte kızmasalar, herkesin içinde azarlamasalar, küçük düşürmeseler mesela çok iyi olur (ÖD1E7)”* şeklinde görüş bildirmiştir. Görüşme yapılan 10 öğrenci de okuldaki öğrencilerin birbirleriyle olan iletişimlerini sıcak, samimi ve arkadaşça bulduğunu belirterek, YİBO’da ailelerinden ayrı olan öğrencilerin birbirlerine ailelerinin eksikliğini hissettirmemek için çaba gösterdiğini vurgulamıştır. Örneğin bir öğrenci *“insan canı sıkılınca arkadaşıyla konuşuyor, oynuyor, zaman geçiriyor (ÖD5K5)”* şeklinde görüş bildirirken, bir diğer öğrenci *“bir eşyam olmadığında arkadaşlarımdan istiyorum, hemen veriyorlar (ÖD1E7)”* şeklinde açıklama yapmıştır. Öğrenciler, aralarında tartışmalar, kavgalar ve küslükler olsa dahi birbirlerine zor günlerinde yardımcı oldukları ve birlikte iyi zaman geçirdikleri noktasında hem fikir olmuşlardır. Öğrencilerin akranlarında memnun olmadıkları davranışlar çoğunlukla küfürlü konuşmaları, kavga etmeleri, şiddet uygulamaları, birbirlerinin eşyalarını çalmaları, kendilerine ve okula zarar vermeleri ve ders çalışmamaları olarak ifade edilmiştir.

Okul yaşam kalitesi yüksek algılanan okulda görüşme yapılan öğrencilere göre de öğretmenleri onlara karşı anne-baba gibi anlayışlı, güler yüzlü, cana yakın, yardımcı ve ilgilidir. Öğretmenlerinin çok iyi ders anlattıklarını belirten öğrenciler istedikleri zaman öğretmenlerine ulaşabildiklerini ifade etmişlerdir. Bir öğrenci bu konuda *“öğretmenlerimiz bizim annemiz-babamız gibi, onların eksikliğini hissettirmemek için ellerinden geleni yapıyorlar (ÖY4K8)”* şeklinde görüş bildirirken bir diğer öğrenci *“güler yüzlü olmalarını ve bir şey olduğunda önce uyarmalarını seviyorum, öğretmenlerimiz dövmüyorlar (Öğr8E5)”* şeklinde açıklama yapmıştır. Aşağıda öğrencilerin bu konuyla ilgili görüşlerinden alıntılar yer almaktadır.

ÖY3K8: "...sevindiğimde, iyi not aldığımda, üzüldüğümde, âşık olduğumda en çok üzüntülerimi paylaşırım bir de dersle ilgili konuşurum öğretmenlerimle. Bayan öğretmenlerimle her konuda konuşabilirim"

ÖY2K6: "Sorunlarım olduğunda mesela ablamı özlediğimde filan onlarla konuşurum. Yardımcı oluyorlar, telefon filan açıyorlar, çok özel problemlerimi arkadaşlarımla olduğu gibi paylaşmıyorum ama sır tutabildiklerini bildiğim için aynı annem babamla olduğu gibi konuşabiliyorum"

ÖY1K7: "...rahatsızlandığımda, dersle ilgili bir problem olduğunda öğretmenlerimle konuşurum. Ama öyle her konuda konuşamam, annem babam beni daha iyi anlar"

Okul yönetiminin öğrencilerle iletişimini de genel olarak olumlu değerlendiren öğrenciler okul idarecilerini ilgili ve güler yüzlü tanımlamışlardır. Bir öğrenci bu konuda "*yöneticiler bazen akşamları gelip ihtiyaçlarımızı sorup, çarşaflarımızı temizletiyorlar (ÖY10E4)*" şeklinde açıklama yaparken bir diğer öğrenci "*bizim için uğraşıyorlar, çok çaba gösteriyorlar, bunu görebiliyoruz (ÖY7E8)*" şeklinde görüş belirtmiştir. Öğrenciler birbirleriyle olan iletişimlerini değerlendirirken okuldaki öğrenciler için sık sık "*sır tutmayı biliyorlar, paylaşımcılar, güler yüzlüler, eğlenceliler*" gibi ifadeler kullanmışlar, ara sıra aralarında tartışmalar ve alaycı konuşmalar yaşanıyor olsa da herkesin birbirine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde bu okulda da görüşme yapılan öğrenciler de okuldaki çocukların birbirlerine şiddet uygulamalarını, kaba ve küfürlü konuşmalarını, temizlik kurallarına uymamaları ve kavga etmelerini eleştirmişlerdir. Bir öğrenci bu konuda "*kurallara uymamalarını sevmiyorum lavaboları temiz kullanmıyorlar (ÖY5K4)*" şeklinde ifade ederken bir diğer öğrenci "*bazen bizi uyandırmaya öğretmenlerimiz gelmiyor, büyük çocuklar geliyor onlar da küçükleri şiddet uygulayarak uyandırıyorlar (ÖY7E8)*" şeklinde açıklama yapmıştır.

Fiziksel olanaklar

Öğrencilere yöneltilen üçüncü soru grubu okulun yatakhane, yemekhane, ısınma durumu, temizlik vb. fiziksel koşullarının nasıl olduğu ile ilgilidir. Analizler sonucunda okul yaşam kalitesi düşük algılanan okuldaki öğrencilerin herkesin bir yatağının olmasını çok iyi bir özellik olarak değerlendirdiği ayrıca yatakların temiz, düzenli ve evlerindeki yataklarından daha rahat olduğu yönünde hemfikir olduğu görülmüştür. Örneğin bir öğrenci bu konudaki görüşünü "*...evde sedirde yatıyorduk, buraya geldik daha rahat yataklarda yatıyoruz, buradaki yatağım daha rahat (ÖD5K5)*" şeklinde belirtirken, bir diğer öğrenci, "*çok iyi, buradaki yatağım evdekinden daha rahat (ÖD7E8)*" şeklinde açıklama yapmıştır. Yatakhane her hangi bir sorunla karşılaşmışlar ise bir öğrenci "*çok ses oluyor, ses yapıyorlar*" sözleriyle gürültü, iki öğrenci "*hırsızlık oluyor bazen, eşyalarımız kayboluyor*" sözleriyle hırsızlık, bir öğrenci "*yataklarımız iyi ama yeni gelen öğrenciler yatağını falan düzeltmiyor, öğretmenler de kızıyor*" şeklinde açıklamasıyla öğretmenlerin yatakhane'deki bir takım problemler karşısındaki olumsuz tutumlarını sorun olarak ifade etmiştir. Görüşme sırasında öğrenciler okulda ısınma problemlerinin nadiren olduğunu belirtmişler, kaloriferler yanmadığı zaman üşümek için kalın giyindiklerini ve yatakhane'de de çift battaniye verildiğini vurgulamışlardır. Öğrenciler okulda verilen yemekleri genel olarak olumlu değerlendirmiş, yedi öğrenci bazen sevmedikleri yemekler olmakla birlikte yemeklerin iyi ve doyurucu olduğunu belirtmişlerdir. Bir öğrenci görüşünü "*yemeklerimiz güzel doyabiliyoruz, bazı arkadaşlarımız bir şeyler çıktığını söylüyorlar ama ben inanmıyorum çünkü hiç rastlamadım (ÖD3K3)*" şeklinde ifade etmiştir. Birkaç öğrenci ise yemeklerin tuzsuz, bazı öğrenciler için doyurucu olmadığını ve her zaman aynı yemeklerin çıktığını ifade etmiştir. Okulun temizliğinden çoğunlukla memnun olan öğrencilerin olumsuz değerlendirmeleri çoğunlukla sular kesildiğinde ve kaloriferler yanmadığında banyo yapamamaları, çamaşırhanede eşyaların karışması, bazı öğrencilerin tuvaletleri kötü kullanmaları ve temiz giyinmemeleri hakkında olmuştur. Örneğin;

"hafta sonları banyomuzu yapıyoruz, çamaşırlarımızda yıkıyor ama bazı giysilerimizi benzediği için karıştırıyor, ben de her hafta eve gittiğim için giysilerimi evde yıkıyorum (ÖD5K5)"

“banyoyu sular gittiği zaman yapamıyoruz, o zaman da kişisel temizliğimizi yerine getiremiyoruz, genel anlamda temiz bence. Kirli çamaşırlarımızı cumartesileri verip yıkıyoruz, sorun olmuyor (ÖD3K3)”

Okul yaşam kalitesi daha yüksek algılanan okulda görüşme yapılan öğrencilerin yatakhane hakkındaki görüşleri daha olumsuz olmuştur. Sekiz öğrenciye göre yatakhane soğuk, beş öğrenciye göre ise yataklar eski ve kirlidir. Bu öğrencilerden birinin açıklaması “*yatakhanelerimizden memnunuz, çarşafklar haftada bir değişiyor ama, bazen çok soğuk oluyor, kaloriferler yanıyor da bazen pencerelerin arasından soğuk geliyor, o zaman üşüyoruz (ÖY6E7)*” şeklinde olurken bir diğer öğrenci “*yataklarımız eski, yüzleri kirli, nevresimleri geçirip uyuyoruz üzerinde (ÖY7E8)*” şeklinde açıklama yapmıştır. Yatakhane yaşanan sorunları üç öğrenci “*hırsızlık oluyor bazen*” sözleriyle hırsızlık, bir öğrenci “*bazıları erken kalkıyor, uyuyanları rahatsız ediyor*” sözleriyle gürültü, bir öğrenci de “*bazı çocuklar ağılıyorlar anne diye, işte biz de yardımcı olmaya çalışıyoruz*” sözleriyle ağlama durumunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin okulda verilen yemekler ile ilgili görüşleri incelendiğinde üç öğrencinin genel olarak memnun olduğu, iki öğrencinin ise “*çeşit çeşit yemek veriliyor burada, eve böyle yemekler yok, burada yemekler daha güzel (ÖY8E5)*” ve “*yemekler güzel, haftada bir kıymalı veriyorlar, üstelik yemek kalırsa daha başka isteyenlere de veriyorlar (ÖY1K7)*” şeklinde açıklama yaparak yemekleri çok beğendiği görülmüştür. Diğer beş öğrencinin yemekler hakkında değerlendirmesi olumsuz olmuş, bunun nedenlerini sürekli aynı yemeklerin verilmesine ve yemekte bir şey çıktığında yeni yemek verilmeyip, onları yemek zorunda bırakılmaları ile açıklamışlardır. Öğrenciler okulun temizliğinden, banyoların durumundan çok memnun olduklarını ifade etmişler ve kişisel temizliklerinde bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşte olan bir erkek öğrenci görüşünü “*her şey sağlanıyor, banyo yapıyoruz, çarşafklar değişiyor, yıkıyoruz (ÖY6E7)*” sözleriyle bir kız öğrenci ise “*temizliğimiz yeterince sağlanıyor, her hafta sonu banyo yapıyoruz, çok sıcak olduğunda çarşamba günleri de banyo yapıyoruz, elbiselerimiz çamaşır makinelerinde yıkıyoruz (ÖY3K8)*” şeklindeki açıklamasıyla ifade etmiştir. Öğrencilerin okulun fiziksel alt yapısı hakkındaki beklentileri incelendiğinde üç kız öğrencinin “*ben burada kapalı spor salonu olmasını isterdim, kışın oyun oynayacak yer bulamıyoruz (ÖY4K8)*”, “*kışın kardan dolayı oyun oynayamıyoruz, oynarsak eğer hasta oluyoruz sonra bir sürü masraf oluyor (ÖY3K8)*” ve “*arkadaşlarım şu an yaz oyun oynayabiliyorlar ama kışın hiçbir şey yapamıyorlar içeride de oyun oynanmaz zaten (ÖY1K7)*” şeklinde görüş bildirerek oyun alanı yetersizliğine ve kapalı spor salonunun olmayışına dikkat çektiği görülmüştür. Bir kız öğrenci ise “*istediğimde rahatça telefon açabilmeyi istiyorum ve internetten yararlanmak (ÖY2K6)*” sözleriyle okulda telefon ve internet bağlantısı konusunda bir takım sıkıntılar olduğunu vurgulamıştır

Okul genelinde düzenlenen sosyal etkinlikler

Öğrencilere okullarında yapılan sosyal etkinlikler hakkındaki görüşleri sorulduğunda okul yaşam kalitesi düşük algılanan okuldaki 10 öğrenci de okulda yapılan faaliyetleri yeterli bulduğunu belirtmiştir. Bir öğrenci görüşünü “*okuldaki sosyal etkinlikler yeterli bence, atletizm var, masa tenisi var (ÖD2K7)*” şeklinde açıklarken bir diğer öğrenci “*sportif takımlar oluyor, ben de futbol takımındayım, bence sosyal faaliyetler yeterli (ÖD1E7)*” şeklinde görüş bildirmiştir. Görüşme sırasında bir kız öğrenci “*yeterince var, beden eğitiminde filan güzel şeyler öğreniyoruz, ama resim dersinde daha değişik şeyler yapmak isterdim (ÖD3K3)*” sözleriyle sosyal faaliyetler açısından yeni etkinliklerle ilgili görüş bildirmiş, bir başka öğrenci ise “*yıl sonunda oluyor böyle şeyler daha çok, ben de katılmıştım, yeterli bence (ÖD10E5)*” sözleriyle faaliyetlerin daha çok yıl sonunda yapıldığını belirtmiştir. Okulda sosyal etkinlikler adına yapılanların yeterli olduğunu düşünen öğrencilerden biri ise “*sosyal etkinlikler güzel de ben biraz ders programına tam uyulsun istiyorum, teneffüsler daha kısa olsun istiyorum (ÖD3K3)*” şeklinde görüş bildirerek, eğitim programının aksadığını düşündüğünü belirtmiştir. Yüksek yaşam kalitesine sahip okulda görüşülen öğrencilerden beşi okullarındaki sosyal etkinlikleri yeterli bulurken diğer beş öğrenci “*sosyal kulüplerden başka yok bir şey yok burada*” gibi sözlerle bu yöndeki çalışmalarını yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin açıklamalarına göre okulda düzenlenen sosyal etkinlikler atletizm, futbol, basketbol gibi sportif faaliyetler, tiyatro, sinema, şiir okuma gibi etkinliklerden oluşmakta, ayrıca haftada bir televizyonda dizi izlenmekte ve şenliklerde parka gidilmektedir. Bir öğrenci bu konudaki görüşünü

“sinema oluyor, eğlence geceleri oluyor, bazen tiyatro oluyor. Bence yeterli hocalarımız baya çabılıyor (ÖY7E8)” şeklinde açıklarken, bir diğer öğrenci *“şarkı yarışması düzenlenecek, spor takımı var okulun, çok yoğun oluyoruz zaten hafta içi kurslara katılıyorz yeterli bence (ÖY3K8)”* şeklinde görüş bildirmiştir. Görüşme sırasında bir öğrenci *“ben burada şiir okuyorum öğretmenlerimin yardımıyla başka yok, ama ben gitar çalmayı çok istiyorum (ÖY2K6)”* sözleriyle sosyal faaliyetler açısından yeni etkinliklerle ilgili beklentisini belirtmiş, bir diğer öğrenci ise *“kapalı spor salonu olmadığı için kışın bir şey yapılamıyor (ÖY4K8)”* sözleriyle salon eksikliğinden dolayı sosyal faaliyetlerin sınırlı olduğunu ifade etmiştir.

Rehberlik hizmetleri

Öğrencilere okullarındaki rehberlik hizmetlerinin nasıl olduğu ve hangi durumlarda yardım aldıkları sorulduğunda, okul yaşam kalitesi düşük olan okuldaki öğrencilerin çoğu (8 öğrenci) rehberlik çalışmalarını yeterli bulduğunu belirtmiş ancak hangi durumlarda rehber öğretmene başvurdukları ve okulda ne tür rehberlik hizmetlerinin yapıldığı hakkında açıklama yapamamışlardır. Genel bir ifadeyle ihtiyaç duydukları zaman rehberlik servisine gideceklerini belirten öğrencilerden biri genellikle ailevi sorunlar nedeniyle konuşmaya ihtiyaç duyduğunu, bununla birlikte öncelikle kendisine daha yakın hissettiği öğretmene gitmeyi tercih ettiğini belirtmiştir. Bir başka öğrencide *“bir sorunumuz olursa eğer rehber öğretmene gideriz, o olmazsa öğretmenlerimize gideriz, ama ailevi bir sorunumuz olursa, öğretmenimize gideriz (ÖD1E7)”* şeklinde benzer bir ifadeyle sorunun niteliğine göre kiminle görüşeceğine karar verdiğini ifade etmiştir. Okul yaşam kalitesi yüksek olan okuldaki öğrencilerin tamamı ise *“keşke olsa”* sözleriyle okulda rehber öğretmen olmadığını belirtmiştir. Bir öğrenci *“rehber öğretmen yok, ben daha hiç görüşmedim, sadece Pazartesi, Salı geliyor okula sanırım (ÖY3K8)”* şeklinde görüş bildirirken, bir diğer kız öğrenci *“isterdim ama rehber öğretmenimiz yok, mesela bazen çok sinirlenen arkadaşlarımız oluyor, eğer rehber öğretmen olsaydı onları sakinleştirip çok yardımcı olabilirdi onlara, geçen seneki rehber öğretmenimiz çok anlıyordu halimizden. Çünkü o da yurtlarda kalmış (ÖY2K6)”* şeklinde açıklama yaparak rehber öğretmene ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir.

Etüt çalışmaları

Okuldaki etüt saatleri ve yapılan çalışmaları hakkındaki görüşleri sorulduğunda yaşam kalitesi düşük ve yüksek algılanan her iki okuldaki öğrenciler olumlu görüş belirtmişler ve görüşlerini çoğunlukla *“iyi geçiyor, bir sorun olmuyor, ders yapıyoruz”*, *“her şeyin zamanı belli, iyi ders çalışıyoruz”* gibi sözlerle ifade etmişlerdir. Etüt saatleri olmasa hiçbir öğrencinin ders çalışmayacağı konusunda hem fikir oldukları görülen öğrenciler, çalışma sırasında öğretmenlerin kendileriyle ilgilendiklerini ifade etmişlerdir. Genellikle *“öğretmenlerimiz, bizimle ilgileniyorlar”, “anlamayınca tekrar anlatıyorlar”* gibi sözlerle açıklama yapan öğrenciler etütlerde yaşadıkları sıkıntıyı ise *“sağlıklı ders çalışıyoruz da cıvıklaşan öğrenciler var, ses yapıyorlar, rahatsız oluyoruz”, “bazen herkes konuşuyor, kargaşa çıkıyor”* ve *“öğrenciler ses yapıyor, o zaman sorun oluyor”* sözleriyle gürültü olarak açıklamışlardır. Aşağıda öğrencilerin görüşlerinden iki alıntı yer almaktadır:

“öğretmenlerimiz bizimle ilgileniyor, kitap yazdırırken bize yavaş okuyor, dövmüyorlar onu seviyorum etütlerde, derslerimi iyi yapıyorum, test çözüyorum, bazen sıkılıyorum ama (ÖY10E4)”

“öğretmenlerimiz bize okuyun bir meslek sahibi olun diyor, bizimle ilgileniyorlar, ellerinden geleni yapıyorlar (Öğr10E5)”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları' nın (YİBO) okul yaşam kalitesini öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre inceleyen bu araştırma sonucunda öğrencilerin okula yönelik duygularının öğretmenlerden daha olumlu olduğu görülmüştür. Okula yönelik duygular bireylerin okul hakkındaki bütün olumlu ve olumsuz duygu, düşünce ve tutumlarının genel bir sonucu olduğundan okul yaşam kalitesinin can damarı niteliğindedir (Mok ve Flynn, 2002). Okuldan beklediğini bulabilen, okula giderken ayakları geri gitmeyen, kendini oraya ait hisseden bireylerin okula yönelik hislerinin büyük oranda olumlu olması muhtemeldir (Sarı, 2007). Bu nedenle YİBO' lar ile her şeyden önce eğitim olanağına kavuştuklarını, okulda yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığını ve burada arkadaş çevrelerinin genişlediğini belirten öğrencilerin okula yönelik duygularının öğretmenlerden daha olumlu olması beklenen bir sonuç olmuştur. Okula yönelik duyguları olumlu olan öğretmenler de öncelikle lojmanların varlığını örnek vermişler ve bu sayede öğrencilerle bir arada olma, onları daha yakından tanıma ve meslektaşlarıyla arkadaşlık ilişkilerini geliştirme imkânı bulduklarını belirtmişlerdir. Bu durumda temel olarak eğitim beklentilerine cevap veren bir okulun varlığının öğrencilerde, barınma beklentilerine cevap veren lojmanların varlığının da öğretmenlerde olumlu duygular geliştirdiği söylenebilir. Araştırma okula yönelik olumsuz duyguların öğretmenler için daha çok akademik (öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü, akademik başarısızlıkları, öğretim sırasında yaşanan zorluklar, ailelerin eğitim seviyesinin düşüklüğü); öğrenciler için ise aile özleminden kaynaklandığını göstermiştir. Bu sonuç ilgili literatüre paraleldir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin benzer nedenlerle yüksek düzeyde tükenmişlik ve stres yaşadıklarını ve tekrar YİBO' da görev yapmak istemediklerini (Özkaya, 2006; Dağlı ve Gündüz, 2008); YİBO öğrencilerinin de yaşadıkları bölgede başka okul olmadığı için YİBO'lara geldiklerini göstermektedir (Gökkyer, 2011).

Mok ve Flynn (2002), okuldaki negatif iletişim tarzının hem öğrencileri hem de öğretmenleri okuldan soğutacağını, dolayısıyla mevcut okul yaşam kalitesinin bu durumdan olumsuz etkileneceğini belirtmektedir. Bu nedenle okul yaşamında sürekli karşı karşıya gelen bireylerin saygı, sevgi ile kabul etme ve dayanışma yönündeki davranışlarının okulla olan bağların güçlenmesi ve okulun sağlıklı bir atmosfere sahip olması açısından çok önemli olduğu söylenebilir. Sarı' ya (2007) göre de iyi okulları diğerlerinden ayıran etken, örgütün yapısından çok sahip olduğu bu atmosferdir. Bu noktada okul yönetimi, aldığı kararlar ve uygulama yöntemleri, gösterdikleri özveri ve ekstra performanslar ile okulun başarısı ve ikliminde belirleyici bir faktör olmaktadır. Bu açıdan okul yaşam kalitesi yüksek ve düşük algılanan her iki YİBO'daki öğrencilerin öğretmenleri ve yöneticileri ilgili, güler yüzlü; öğretmenlerin yöneticileri destekleyici, sorun çözücü tanımlamaları ve karşılıklı ilişkilerin sıcak, samimi ve arkadaşça değerlendirilmesi sevindiricidir. Çünkü bulunduğu ortamda kendini değerli ve önemli hissetmeyen bireylerin bulunduğu ortama ısınması, kendisini orada mutlu hissetmesi ve bunun sonucunda o ortamda başarılı davranışlar göstermesi zordur. İlgili araştırmalarda pozitif ilişkilerin aitlik duygusunu ve okulla bağları güçlendirdiğini (Huebner, Ash ve Laughlin, 2001; Malin ve Lynnakya, 2001; Smith ve Sandhu, 2004; Jin ve Moon, 2006); yüksek arkadaşlık desteğinin öğrencilerde okul tatminini, okula uyum ve ruhsal sağlığı arttırdığını (Bayram, 1999; Samdal, Wold, Klepp ve Kannas, 2000; Duru, 2008) ve YİBO öğrencilerinin diğer okullardaki öğrencilere göre daha fazla arkadaşları olduğunu göstermektedir (Arı, 2002).

Araştırma okulun fiziksel koşullarını genel olarak öğrencilerin öğretmenlerden; okul yaşam kalitesi yüksek algılanan okuldaki öğretmenlerin de okul yaşam kalitesi düşük algılanan okuldaki öğretmenlerden daha olumlu değerlendirdiğini göstermiştir. Okullarında fiziksel koşulları yeterli bulmayan öğretmenler okulda lojman, spor salonu, çok amaçlı salon, kütüphane, revir, yeterli eğitsel materyal, okul bahçesinde oyun alanları ve kantin olmadığını belirtmişler; barınma, temizlik, sağlık ve ısınma hizmetlerini yetersiz bulmuşlardır. Okullarının fiziksel koşullarından memnun olmayan öğrenciler ise yatakhanelerin soğuk ve yatakların eski olduğunu, sürekli aynı yemeklerin verildiğini, okulda spor salonunun ve internet bağlantısının olmadığını ifade etmişlerdir. Yapılan birçok araştırma hizmet sınıfında bulunan eksiklikler ya da fiziki mekânların olmayışı nedeniyle YİBO' larda bu tür sorunlar yaşandığını göstermektedir (Yetim, 2001; Bostan, 2005; Ulusoy, 2006; Işıkoğlu, 2007; Eroğlu, 2009). YİBO' lar konum itibarı ile kırsal alanda

yaşayan çocukların dünyaya, bilime, teknolojiye ve sosyal deneyimlere açılan kapılarıdır. Okumak için YİBO'lara gelen çocukların büyük bir kısmı ekonomik yetersizlikler, ulaşım olanaklarının yetersiz olması, buldukları yerde okul ya da öğretmen olmaması gibi sebeplerden dolayı bu okullara gelmektedirler. Dolayısıyla YİBO'ların birçok eksikliğine ve yaşanan sorunlara rağmen öğrencilerin fiziksel koşullarla ilgili görüşlerinin öğretmenlerden daha olumlu (Gökkyer, 2011; Yılmaz, 2012) olmasının nedeni, geldikleri yaşam şartlarının daha elverişsiz olması olabilir. Öğrencilerin köyde ders çalışma ve eğitim alma olanağını bulamayacaklarını ve okulda daha rahat olduklarını belirtmeleri bu görüşü desteklemektedir.

Sadece okul algısını etkilemesi açısından değil bireyin sosyal, kültürel, zihinsel gelişimini ve okula aitlik duygusunu etkilemesi açısından sosyal faaliyetler okul yaşam kalitesinin önemli bir boyutudur (Boys, 2000). Okulda ilgi duyduğu etkinliklere katılan, eğlenceli zaman geçiren çocuklar okulu daha çok sevmekte, kendini bulunduğu ortama daha ait hissetmekte (Holloway, 2002; Arastaman, 2006), akademik başarıları artmakta (Gülbağçe, 1996) ve disiplin problemleri azalmaktadır (Mahoney and Stattin, 2000). Dolayısıyla hafta sonları ve resmi tatillerde dahi eve gidemeyip okulda kalan YİBO öğrencileri için sosyal etkinliklerin önemi daha da artmaktadır. Ancak ilgili araştırmalar YİBO'ların sosyal etkinlikler açısından istenilen seviyede olmadığını, YİBO'ların çoğunda spor salonu, hobi odaları, çok amaçlı salonlar bulunmadığını göstermektedir (Filiz ve Özçalıkuşu, 2001; Bostan, 2005; Yavaş Karataş, 2006; Çilgin, 2007; Acar, 2008; Kazu ve Aşkın, 2011; Özmen ve Tonbul, 2010). Bu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, okul yaşam kalitesi algısı düşük olan okuldaki öğretmenler fiziksel olanaksızlıklar nedeniyle okullarındaki sosyal etkinliklerin çok yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin okullarındaki sosyal etkinlikler hakkındaki görüşleri ise genel olarak öğretmenlerden daha olumlu olmuştur. Bunun nedeni öğrencilerin boş zaman kavramı ve onu değerlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları veya sosyal etkinliklerin ders başarılarını olumsuz etkileyebileceğini düşünmeleri olabilir. Yavaş Karataş'ın (2006) çalışmasında öğrencilerin sosyal faaliyetlerini spor etkinliklerine katılma olarak ifade etmesi; Özgündüz'ün (2006) çalışmasında ise velilerin yaklaşık yarısının sosyal faaliyetlere katılmanın çocukların derslerdeki başarılarını olumsuz etkileyeceğini belirtmeleri bu görüşü destekler niteliktedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin okuldaki rehberlik çalışmaları hakkındaki görüşlerinin öğrencilerden daha olumlu olduğu görülmüş, bireysel olarak rehberliğe çok fazla ihtiyaç duymadıklarını belirten öğretmenler YİBO'larda ilk defa göreve başlayacak olan öğretmenlere oryantasyon eğitimi verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. OYK düzeyi düşük olan okuldaki öğrenciler rehberlik hizmetlerinden memnun olduklarını ifade etseler de kısa ve çok da açıklayıcı olmayan konuşmalarından, bu hizmet hakkında gerekli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Bunun nedeni öğretmen ve öğrencilerin de belirttiği gibi rehber öğretmenin haftanın bazı günlerinde okula gelmesi olabilir. Ailelerinden uzakta, ev ortamına benzemeyen fiziksel koşullarda yaşamak ve kurallar çerçevesinde hareket etmek YİBO öğrencilerinin öfkeli, saldırgan davranışlar göstermelerine (Arı, 2002; Halıcı, 2005), akademik başarılarının düşmelerine (MEB, 2011) neden olabilmektedir. Nitekim bu çalışmada da öğrenciler okulda kaba ve küfürlü konuşma, kavga etme, şiddet uygulama, başkalarının eşyalarını çalma, okula zarar verme vb. davranışlarıyla sık karşılaştığını ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin sosyal ve karakter gelişimlerinde çok önemli bir yeri olan rehberlik hizmetlerine YİBO'lardaki öğrencilerin daha çok ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Ancak yapılan araştırmalarda YİBO yöneticilerinin rehberlik servisini ihtiyaçlara cevap vermede yetersiz bulduğunu (Eroğlu, 2009); YİBO'ların çoğunda rehberlik servisinin olmadığını (Eraslan, 2006; Işıkoglu, 2007); rehber öğretmenlere yönelik normların her YİBO'da doldurulmadığını (MEB, 2011) ve YİBO'larda deneyimi beş yıldan az olan öğretmenlerin görev yaptığını göstermektedir (Dağlı ve Gündüz, 2008; Özmen ve Tonbul, 2010; Gökkyer, 2011).

Okul yaşam kalitesi düşük ve yüksek algılanan her iki YİBO'daki öğretmenlerin görüşlerine göre okullarında etüt saatleri verimsiz; öğrencilere göre ise öğretmen kontrolünde, planlanmış bir zaman diliminde geçmesi ve kendilerinin de öğrenmek için çaba göstermeleri nedeniyle verimli geçmektedir. Etütlerde anlamadıkları konuları öğretmenlerine tekrar sorduklarını belirten öğrenciler zaman zaman gürültü ve kargaşa olsa da etüt saatlerinin öğrenmelerinde çok yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki bu farkın nedeni, öğretmenlerin etüt saatlerinde kalabalık bir

öğrenci grubuna akademik destek ve yönlendirme yapmanın yanı sıra, öğrenciler arasında yaşanan disiplin problemleriyle de baş etmek durumunda kalmaları olabilir. İlgili araştırmalarda da YİBO'ların etüt salonlarının olmadığını, var olanların ihtiyaçları karşılama yetersiz kaldığının saptanması ve öğretmenlerin benzer nedenlerle belleticilik görevini yapmaktan memnun olmadıklarını belirtmeleri bu görüşü destekler niteliktedir (Acar, 2008; Gökyer, 2011). Yapılan görüşmeler sonucunda OYK düzeyi yüksek ve düşük olan her iki YİBO'daki öğretmenlerin, okul- aile işbirliğini yetersiz ve velileri ilgisiz değerlendirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bir kısmı bu durumu velilerin eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olmasına bağlamaktadır. Konuyla ilgili birçok araştırmada çocukları YİBO'lara devam eden velilerin çocuklarının eğitimine yeterli ilgi göstermediğini, acil durumlarda bile okula gelmediğini, özellikle bazı doğu illerinde öğretmenlerin bölge insanıyla ve hatta öğrencilerle yeterli diyalogu kurmadığını göstermektedir (Şenol ve Yıldız, 2009; MEB, 2011; Yılmaz, 2012). Öğrenme-öğretme süreci ve okul başarısını etkileyen en önemli faktörün okul – aile dayanışması olduğu (Çelenk, 2003) ve zaten evden ayrı olmanın getirdiği birçok problemle uğraşan bu çocukların, ailelerinin ilgisizliği nedeniyle duygusal boşluk yaşayabilme olasılığı göz önüne alındığında bu sonuç düşündürücüdür. Araştırma sonucunda her iki YİBO'daki öğretmenlerin gece nöbet tutma görevinden memnun olmadıkları görülmüştür. Gece nöbetlerini çok ciddi ve yorucu, ekstra bir sorumluluk olarak değerlendiren öğretmenler, ertesi sabah derse gitmek zorunda kaldıklarını, yorgunluktan öğrencilerle ilgilenemediklerini, kendilerine zaman ayıramadıklarını ifade etmişlerdir. İlgili literatüre paralel olan bu sonuçlar doğrultusunda (Eraslan, 2006; Özmen ve Tonbul, 2010; Kazu ve Aşkın, 2011) gece nöbet tutma sorumluluğunun öğretmenlerinin okul memnuniyetlerini azalttığı söylenebilir. Sonuç olarak bu araştırma öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının öğretmenlerden daha olumlu olduğunu; fiziksel olanaksızlıklar, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü, yatılı okul olmanın getirdiği ek sorumluluklar (etüt ve gece nöbetleri), rehberlik hizmetleri ve okul-aile ile işbirliğindeki yetersizliklerin öğretmenlerin okul memnuniyetlerini azalttığını göstermiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda;

- YİBO'larda fiziksel açıdan yerleşke standartlarının oluşturulması ve görev yapacak yönetici ve öğretmenlerin belirli nitelikte olmaları yönünde gerekli çalışmaların yapılması,
- Ailelerin eğitimine ve okul-aile işbirliğine yönelik koordineli faaliyetler geliştirilmesi,
- YİBO'larda en az bir kadın ve bir erkek olmak üzere iki rehber öğretmenin görevlendirilmesi,
- Öğretmenlerin gece nöbetlerini takip eden gün, sınıfta ders anlatmaları ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Etütlerde farklı branşlardan birden fazla öğretmene görev verilmesi gerektiği önerilebilir.

Extended Abstract

Introduction

Quality of school life defined as general and sustained well-being is an important dimension of quality of life in education. The quality of school life, which is usually described as satisfaction with school (Sartori, 2001) is related to school satisfaction overall, students' engagement and participation in classroom activities, and students' reaction to their teachers (Epstein & McPartland, 1976). In other words, the quality of school life depends on how much students value themselves and their school, the quality of communication between students and teachers, their belief in the important opportunities their school would provide for their future and their perceptions of their own academic success. Positive and negative feelings and opinions of students from the perception of the quality of school life (Sarı, 2007). Students' school experience has important effects not only on their academic performances but also on their socio-emotional development. The studies show that students with a positive school experience want to further their education after the compulsory education, that they have greater achievement outcomes and that they take more responsibility towards their own behavior (Bourke & Smith, 1989; Karatzias etc. 2001; Leonard, 2002; Mok & Flynn, 1997; Wolf, Chandler & Spies, 1981). In this respect, the quality of life at schools, where students spend most of their time, is very important in every phase of education. Elementary school is the period during which students acquire basic behavioral patterns and habits which will affect their success throughout their lives. The elementary school education in Turkey is carried out in different ways such as primary schools, regional elementary boarding schools (YIBO), supplementary classes and courses etc. The general aim of the YIBOs is to meet the needs of students from needy families in rural areas without regular schools. The main difference of the YIBOs is that these boarding schools provide students away from their families with basic needs such as accommodation, food, clothing, course books, allowances, course materials and equipment. Therefore, the quality of school life at YIBOs is exclusively important in terms of educating students who can value themselves as individuals, who are enthusiastic about learning, and who are optimistic about their future. For this reason, this research investigates the views of students and teachers about the quality of school life at YIBOs and aims at answering the questions below.

1. What do the teachers at the YIBOs think of their schools and how do they feel about the student-and-teacher communication, the physical facilities, the school-and-parent cooperation, the social activities, the counseling services, the tutoring practices and the night-time duties?
2. What do the students at the YIBOs think of their schools and how do they feel about the students-and-teachers communication, the physical facilities, the school-and-parent cooperation, the social activities, the counseling services, the tutoring practices and the night-time duties?

Method

This research is a descriptive study investigating the views of the students and the teachers at the YIBOs about the quality of school life. A purposeful sampling method was used to determine the schools for the research. At first, three YIBOs were spotted as being in close-range, middle-distanced, and in long distance to the city of Adana. All 36 teachers and 643 students in these schools were given the Quality of School Life Questionnaire (OYKÖ, Sarı, 2007), and then the YIBOs at which a particular high and low quality of school life, perceived by the participants, were detected. Finally, five teachers and 10 students from the YIBOs, at which a notably low and high quality school life was perceived, hence totaling 10 teachers and 20 students participated on a voluntary basis. Four of the teachers were female and six were male and their work experience ranges from 2 to 8 years. The students from different grades (4-8) were selected to represent one girl and one boy from each age-group, totaling 10 girls and

10 boys. The interview forms enhanced from the OYKÖ (Sarı, 2007) were used by the researchers to obtain the data. The interview queries consist of 24 questions for the teachers and 25 questions for the students. The interviews were performed in the guidance and educational counseling rooms of the schools with a tape-recorder. The interviews with the teachers took about 35-40 minutes while the interviews with the students took 20-25 minutes. As for the data analysis, descriptive analysis methods were used.

Results

At the end of the study, the students' views about the quality of school life were found to be more positive than those of the teachers. While the students stated that they were satisfied with the physical conditions of the school, the teachers' interest, their school friends, and the opportunities to get education, they were not very satisfied with the school administration, the teachers, and some of the behavioral patterns of the students. The main reason behind the negative impression of the students was generally related to homesickness. The views of the teachers at schools with better maintained physical conditions about the quality of school life were found to be more positive considering the fact that they stay in the guesthouses of the schools which enables them to live in the same atmosphere as the students, get to know the students better, and develop a relationships with their colleagues. The teachers at the schools with poor physical conditions stated the fact that the schools lack guesthouses, sports-halls, multi-purpose lounges, libraries, infirmary rooms, adequate educational materials, playgrounds in the school yard, and canteens; and that accommodation-, cleaning-, health- and heating-services were inadequate. Moreover, it was found that the teachers did generally not want to work at the YIBOs because of the low level of readiness of the students, their low academic achievement, difficulties in teaching, the lack of school-and-parent cooperation, and additional responsibilities (tutoring sessions and night shifts) at boarding schools.

Discussion, Conclusion & Implementation

This study reveals that the negative views of the teachers about the YIBOs were based on the physical conditions and academic worries while those of the students at the YIBOs were based on homesickness. These results were found similar to the related literature (Yetim, 2001; Bostan, 2005; Ulusoy, 2006; Işıkoğlu, 2007; Eroğlu, 2009). In spite of these negative conditions, the students' more positive views with regard to the physical and academic conditions of the schools, compared to the participating teachers' view, could be related to their inadequate living conditions and the lack of schools in their hometowns. Both participating groups reported a positive attitude towards the communication between the students and the teachers and they described the relation as sincere, caring, supportive and friendly. Related studies show that positive relations between students and teachers strengthen the school commitment (Huebner, Ash and Laughlin, 2001; Malin & Lynnakya, 2001; Smith & Sandhu, 2004; Jin & Moon, 2006), and that friendships support school adaptation as well as physiological health (Bayram, 1999; Samdal, Wold, Klepp & Kannas, 2000; Duru, 2008). However, the students stated that they often faced negative behavioral patterns, such as swearing and the use of bad words, fighting, violence, stealing others' stuff, the destruction of school equipment, etc. This result reveals that there is an increased need of an educational counseling service for students at YIBOs, which plays a very important role in their social and characteristic development. On the other hand, the related studies showed that most of the YIBOs lack these educational counseling services (Eraslan, 2006; Işıkoğlu, 2007).

In this respect, the following implications can be suggested:

- Campus standards with regard to the educational and accommodation facilities at YIBOs should be composed and the academic and administrative personnel should have specific qualifications and training

- Parental education and parents-and-school administration cooperation-practices should be developed and established
- A minimum of two counseling teachers (one male, one female) should be deployed at the YIBOs
- The teaching schedule of teachers who undertake night-shifts should be organized accordingly

Kaynakça

- Acar, H. (2008). *Samsun YİBO öğrencilerinin spor yapma alışkanlıkları ve şiddete uğrama durumlarının değerlendirilmesi*. Unpublished master's thesis, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Arastaman, G. (2006). *Ankara ili lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri*. Unpublished master's thesis, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arı, A. (2002). Normal, taşınmalı ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, (153–154). Retrieved October 05, 2008 from www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ari.html
- Baker, J. A. (1998). The social context of school satisfaction among urban, lowincome, African-American students. *Social Psychology Quarterly*, 13(1), 25-44.
- Bayram, D. (1999). *Bir grup gençte ruhsal belirti ile sosyal destek ilişkisi*. Unpublished doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bourke, S., & Smith, M. (1989). *Quality of school life and intentions for further education: The case of rural high school*. A paper presented at the annual conference of the Australian Association for Research in Education at Adelaide, November-December 1989, South Australia.
- Bostan, F. (2005). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında toplam kalite yönetimi uygulamasının değerlendirilmesi*. Unpublished master's thesis, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Boys, K. S. (2000). Lessons learned from low-achieving students, how to improve the quality of life in school. Unpublished doctoral dissertation, Miami University, Miami.
- Charles, C. M. (1999). *Building Classroom Management (Sixth ed.)*. New York: Longman Publishes.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu, okul aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2 (2), 28–34.
- Çılğın, Ö. (2007). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim gören öğrenciler ile velilerinin beden eğitimi ve ders dışı etkinliklere yaklaşımları*. Unpublished master's thesis, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dağlı, A., & Gündüz, H. (2008). Yatılı ilköğretim bölge okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri (Diyarbakır ili örneği). *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 12-35.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2006). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi (Adana ili örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 107–126.
- Durmuş, A. (2008). *Liselerde okul yaşam kalitesi (Kırklareli ili örneği)*. Unpublished master's thesis, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Duru, E. (2008). The predictive analysis of adjustment difficulties from loneliness, social support, and social connectedness. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 8(3), 849-856.
- Elitok Kesici, A., & Türkoğlu, A. (2012). Ortaöğretim kurumlarının okul yaşam kalitesi düzeyi ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 149-162.
- Epstein, J. L., & McPartland, J. M. (1976). The concept and measurement of the quality of school life. *American Educational Research Journal*, 13(1), 15-30.
- Eraslan, L. (2006). *Yalnızlığın okulları YİBO' lar*. Retrieved April 19, 2013 from <http://www.memurlar.net/haber/38102/>
- Eroğlu, V. (2009). Yatılı ilköğretim bölge okullarının yönetsel sorunları. *18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özetleri*, 1-3 October 2009 (pp. 534). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Filiz, K., & Özçalıkuşu, O. (2001). Hatay ili yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zaman alışkanlıkları. *Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 82-87.
- Gökyer, N. (2011). Yatılı ilköğretim bölge okullarının sorunlarına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 288-310.

- Gülbahçe, Ö. (1996). Boş zamanları değerlendirme alışkanlıkları (Türkiye örneği). Unpublished master's thesis, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Gülbeyaz, O. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında ve pansiyonlu ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları*. Unpublished master's thesis, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Gündüz, H. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri*. Unpublished master's thesis, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Halıcı, P. (2005). *Yatılı ilköğretim bölge okullarına devam eden ve ailesi ile birlikte yaşayan 12–14 yaş grubu çocukların saldırganlık eğilimleri ile benlik kavramlarının incelenmesi*. Unpublished master's thesis, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Holloway, J. H. (2002). Extracurricular activities and student motivation. *Educational Leadership*, 60 (1), 80-81.
- Huebner, E. S., Ash, C., & Laughlin, J. E. (2001). Life experiences, locus of control, and school satisfaction in adolescence. *Social Indicators Research*, 55, 167– 183.
- Işkoğlu, Y. E. (2007). *Hakkâri ilinde bulunan YİBO'ların olanakları ve sorunları*. Unpublished master's thesis, Ankara, Ankara.
- Jin, S. U., & Moon, S. M. (2006). A study of well-being and school satisfaction among academically talented students attending a science high school in Korea. *Gifted Child Quarterly*, 50(2), 169–184.
- Kahraman, H., (2009). *Yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO) ve normal okullara devam eden ergenlerde mizah duygusu ile benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Unpublished master's thesis, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karatzias, A., Power, K.G., & Swanson, V. (2001). Quality of school life, development and preliminary standardisation of an instrument based on performance indicators in Scottish secondary schools. *School Effectiveness and School Improvement*, 12 (3), 265 – 284.
- Kazu, İ. Y., & Aşkın, Z. (2011). Yatılı ilköğretim bölge okullarının etüt saatlerinde ve boş zaman etkinliklerinde karşılaşılan sorunlar (Elazığ ili örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1 (3), 39-46.
- Kırımoglu, H., Filazoglu Çokluk, G., & Yıldırım, Y. (2010). Yatılı ilköğretim bölge okulu 6. 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin spor yapma durumlarına göre yalnızlık ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. (Hatay ili örneği). *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, (3), 101-108
- Leonard, C. A. R. (2002). Quality of school life and attendance in primary schools. Unpublished doctoral dissertation, Newcastle University, Newcastle.
- Mahoney, L.J., & Stattin, H. (2000). Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context. *Journal of Adolescence*, 23, 113-127
- Malin, A., & Linnakyla, P. (2001). Multilevel modelling in repeated measures of the quality of Finnish school life. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 45 (2), 145-166.
- Marks, G. N. (1998). Attitudes to school life: Their influences and their effects on achievement and leaving school. *Australian Council For Educational Research*. LSAY Research Report, No:5
- MEB (2011). *Yatılı ilköğretim bölge okulları süreci iç denetim raporu*. Retrieved April 15, 2013 from <http://www.meb.gov.tr>
- MEB (2010). *Milli eğitim istatistikleri (Örgün eğitim 2009-2010)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mok, M., & Flynn, M. (1997). Does school size affect quality of school life? *Issues in Educational Research*. 7(1), 69-86.
- Mok, M. M. C., & Flynn, M. (2002). Determinants of students, quality of school life, a path model. *Learning Environments Research*, 5, 275-300.

- Özdemir, M. (2012). Üniversite öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının cinsiyet ve fakülte değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18 (2), 225-242.
- Özdemir Kardeş, P. (2007). *Yatılı ilköğretim bölge okulu yöneticilerinin yönetim süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların olası çözümlerine ilişkin görüşleri*. Unpublished master's thesis, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Özgündüz, G. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okullarındaki öğrenci velilerinin ders dışı etkinliklere yaklaşımları*. Unpublished master's thesis, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özkaya, H. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okulları ve ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin öğretmen görüşleri açısından karşılaştırılması*. Unpublished master's thesis, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Özmen, F., & Tonbul, T. (2010). Yatılı ilköğretim bölge okulları (YİBO) sınıflarında disiplin sorunları ve baş etme yolları (Elazığ ili örneği). 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 20-22 May 2010 (pp. 775-779)., Elazığ, Fırat Üniversitesi.
- Ryan, K. (1993). Mining the values in the curriculum. *Educational Leadership*, 51 (3), 16-18.
- Samdal, O., Wold, B., Klepp, K.I., & Kannas, L. (2000). Students perception of school and their smoking and alcohol use: A cross national study. *Addiction Research*, 8 (2), 141–167.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program, düşük ve yüksek okul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim nitel bir çalışma*. Unpublished doctoral dissertation, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sarı, M., Ötünç, E., & Erceylan, H. (2007). Liselerde okul yaşam kalitesi, Adana ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 13 (50). 297 – 320.
- Sartori, M. A. H. (2001). *The relationships among student membership in group quality of school life, sense of belongingness and selected performance factors*. Unpublished doctoral dissertation, Sam Houston University, Huntsville.
- Smith, C., & Sandhu, D. S. (2004). Toward a positive perspective on violence prevention in schools, building connections. *Journal of Counseling & Development*, 82 (3), 287 – 293.
- Seçer, İ., İlbay, A. B., Ay, İ., & Çiftçi, M. (2012). Yatılı ilköğretim bölge okullarındaki öğrencilerin benlik saygılarının incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 1 (3), 61-73.
- Şenol, D., & Yıldız, S. (2009). Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenci-öğretmen ve aile etkileşimi (Diyarbakır ve Erzurum örneği). *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), 359-376.
- Weston, R. (1998). Quality of school life in government, catholic and other private secondary schools. *Family Matters*, 50, 56 – 62.
- Wolf, F.M., Chandler, T.A., & Spies, C.J. (1981). A cross-lagged panel analysis of quality of school life and achievement responsibility. *Journal of Educational Research*, 74 (5), 363-368.
- Ulusoy, Y. (2006). *Yatılı okullar*. Unpublished master's thesis, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yavaş Karataş, N. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları*. Unpublished master's thesis, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yetim, R. (2001). *Yatılı ilköğretim bölge okullarının mevcut durumu ve öğrenci hizmetleri*. Unpublished master's thesis, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Ed)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Yılmaz, A. (2012). Yatılı ilköğretim bölge okulları sorunlarının öğrenci algılarına göre değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (3), 659 -679.

